

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra divadelních, filmových a mediálních studií

Tomáš Jurníček

STUDIO VELEHRAD 1985 - 1989

Bakalářská práce v oboru

Teorie a dějiny dramatických umění

Vedoucí práce: Mgr. Luboš Ptáček, Ph.D.

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem svou práci vykonal samostatně a všechnu literaturu i prameny, které jsem použil, jsem řádně uvedl.

V Olomouci dne 3. 5. 2011

Děkuji Mgr. Luboši Ptáčkovi, Ph.D. za odborné vedení mé práce, podnětné připomínky a trpělivost, se kterou se mé práci věnoval. Rovněž děkuji své rodině a přátelům za podporu.

Obsah

1.	Úvod	5
1.1.	Téma a cíle práce	5
1.2.	Vyhodnocení literatury vztahující se k tématu	6
1.3.	Odborná metodologie a její uplatnění	7
1.4.	Struktura práce	7
2.	Situace katolické církve v Československu v 70. a 80. letech 20. století.....	10
3.	Olomoucký křesťanský samizdat.....	14
4.	Tajné studium teologie	19
5.	Studio Velehrad.....	24
5.1.	Počátky	24
5.2.	Velehrad 85	27
5.3.	Den pro Agape.....	30
5.4.	Zrod studia	35
5.5.	Setkání s kardinálem Tomáškem.....	37
5.6.	Biskupské svěcení.....	46
5.7.	Česká mše z Andělské Hory.....	49
5.8.	Obrazy na téma vyznání.....	51
5.9.	Píseň o veliké pouti	53
5.10.	Hrozba ze strany StB	56
5.11.	Nové studio	57
6.	Závěr.....	58
7.	Prameny a literatura	62
7.1.	Prameny	62
7.2.	Literatura.....	64
8.	Obrazová příloha	66

1. Úvod

1.1. Téma a cíle práce

Dle mého názoru byla mimopražským opozičním aktivitám v socialistickém Československu věnována nedostatečná pozornost. Například v Olomouci probíhaly za normalizace opoziční činnosti, jejichž vliv nelze pokládat za zanedbatelný. V polovině 80. let zde působily skupiny lidí, kteří vydávali křesťansky orientovanou samizdatovou literaturu, organizovali podzemní teologické studium a začali vytvářet amatérské videofilmy.

Výroba křesťansky orientovaných filmů v Olomouci vznikala z iniciativy bratří Vladimíra a Jindřicha Suchánkových. Ti v druhé polovině 80. let neformálně založili a vedli **Studio Velehrad**, které do konce desetiletí vytvořilo čtyři filmy a další tři rozpracovalo. Skutečnost, že Studio Velehrad pracovalo s videotechnikou, v té době technickou novinkou, i jeho křesťanská orientace, z něj v kontextu Československé amatérské filmové tvorby činí téměř unikát. Srovnání lze snad nalézt jen v podobě Originálního videožurnálu, který vydávali disidentské kruhy v Praze od konce roku 1987. Originální videožurnál měl být alternativním zpravodajstvím, vymezujícím se vůči Československé televizi a poskytujícím informace z politiky, kultury, ekonomiky apod.¹ Oproti tomu snahou tvůrců ze Studia Velehrad, bylo vytvářet filmy s náboženskou tematikou, které budou mít navíc určitou estetickou hodnotu.

Ambicí této práce je chronologicky zmapovat historii vzniku a působení Studia Velehrad. Okrajově se práce zaměří na další ilegální aktivity členů studia. Těmi bylo zmíněné studium teologie a výroba samizdatové literatury. Tyto aktivity zde budou zmíněny, protože mají určitou souvislost s výrobou filmů ve studiu.

Hlavní otázkou práce je: Za jakých podmínek vznikala v Olomouci filmová tvorba Studia Velehrad? Doplnujícími otázkami pak budou: S jakými jinými aktivitami byla činnost studia propojena? Jak byla tvorba financována? Jak fungovala dramaturgie

¹ BRITICH, Alan. *Alternativní kultura: příběh české společnosti 1945 . 1989*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, s. 475. ISBN 80-7106-449-1

studia? Jaké motivy pro práci měli členové studia? Zda byla uplatňována nějaká forma konspirace? Jak byly filmy distribuovány?

1.2. Vyhodnocení literatury vztahující se k tématu

Problémem při psaní této práce byla neexistence odborné literatury týkající se tématu. O Studiu Velehrad dosud nebyla vydána žádná odborná, ani populárně vědecká publikace. Jen v několika titulech jsou k nalezení dílčí informace. Krátký historický pohled do fungování studia nabízí sborník příspěvků z konference **Nacionalismus a film - Morava ve filmu.** ² Dílčí zmínku o prvním filmu studia poskytuje publikace **Cesty českého katolického samizdatu 80. let** ³.

Absenci potřebné literatury a tak vzniklou mezeru v jedné části historie českého filmu, bylo nutné vyplnit vlastním výzkumem. Potřebné informace byly získány od přímých účastníků tehdejšího dění metodou orální historie. K seznámení se s metodou autorovi posloužily publikace **Naslouchat hlasům paměti** ⁴ a **Orální historie - Metodické a technické postupy** ⁵.

K pochopení zkoumané doby a ověření některých informací získaných od pamětníků sloužila kontextová literatura. O situaci církve v Československu pojednávají následující publikace: **Katolická církev v Československu 1945 – 1989** ⁶, **Modus vivendi v historii vztahů Svatého stolce a Československa** ⁷, **Československo-vatikánská jednání 1968-1989** ⁸, **Ostrůvky svobody**. K doplnění některých dílčích informací posloužily tyto tituly: **Osudové okamžiky**

² PTÁČEK, Luboš. *Nacionalismus a film, Morava ve filmu*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002, 182 s. ISBN 80-244-0552-0

³ HOLEČKOVÁ, Maria, Edith. *Cesty českého katolického samizdatu 80. let*. 1. vyd. Praha: nakladatelství Vyšehrad, 2009, 217 s. ISBN 978-80-7021-938-6

⁴ VANĚK, Miroslav, MUCKE, Pavel, PELIKÁNOVÁ, Hana. *Naslouchat hlasům paměti*. 2. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007, 223 s. ISBN 978-80-7285-089-1

⁵ VANĚK, Miroslav. *Orální historie – Metodické a „technické“ postupy*. 1. Vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, 78 s. ISBN 80-244-0718-3

⁶ Balík, Stanislav, Hanš, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945 – 1989*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007, 387 s. ISBN 978-80-7325-130-7

⁷ KONÍČEK, Jiří. *Modus vivendi v historii vztahů Svatého stolce a Československa*. 2. Vyd. Olomouc: Společnost pro dialog církve a státu, o. s., 308 s. ISBN 80-239-6073-3

⁸ CUHRA, Jaroslav. *Československo-vatikánská jednání 1968-1989*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2001, 270 s. ISBN 80-7285-008-3

Československa ⁹ , **Kronika olomoucké arcidiecéze (1989 – 2005)** ¹⁰ , **Kněžské osobnosti** ¹¹ , **Cyrlometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci v letech 1990 – 2010** ¹² , **Alternativní kultura: příběh české společnosti 1945 – 1989** ¹³ , **Význam Agapé pro pronásledovanou církev podle Josefa Zvěřiny** ¹⁴ , **Pod dohledem církevních tajemníků** ¹⁵ . Memoárové vzpomínky pamětníků: **V zápas za Boží věc** ¹⁶ , **Vzdor ducha** ¹⁷ , **Pět cest k zastavení** ¹⁸ napomohly k ověření a rozšíření sdělení získaných z rozhovorů s pamětníky.

1.3.Odborná metodologie a její uplatnění

Základem bakalářské diplomové práce byl heuristický výzkum za aplikace kvalitativní výzkumné metody orální historie. Výsledkem tohoto výzkumu byl vznik primárních orálně historických pramenů, které tvoří jádro práce. Jako doplňující historické prameny byly použity filmy Studia Velehrad a odborná i memoárová literatura mající vztah k tématu.

Orální historie je kvalitativní výzkumnou metodou, nestojí vedle historické vědy jako samostatný vědní obor. Metoda svoji pozornost směřuje na žijící pamětníky - narátory, kteří vydávají svědectví o zkoumané události, nebo období. Výpověď narátora je vnímána jako samostatná hodnota, která nezobecňuje obsah získaného sdělení prostřednictvím statistických postupů do širšího celku. Orální historie upřednostňuje

⁹ PACNER, Karel. *Osudové okamžiky Československa*. 2. vyd. Praha: Albatros nakladatelství, a. s., 2001, 603 s. ISBN 80-00-00987-0

¹⁰ PALA, Josef. *Kronika olomoucké arcidiecéze (1989 - 2005)*. 1. Vyd. Olomouc: nakladatelství Matice cyrilometodějské s.r.o., 2006, 151 s. ISBN 80-7266-231-7

¹¹ GRAUBNE, Jan. *Kněžské osobnosti*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2010, 219 s. ISBN 978-80-7266-335-4

¹² POJS, Miroslav. *Cyrlometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci v letech 1990 – 2010*. 1. vyd. Velehrad: Historická společnost starý Velehrad se sídlem na Velehradě, 2010, 286 s. ISBN 978-80- 86157-30-6

¹³ ALAN, Josef, BRICH, Tomáš. *Alternativní kultura: příběh české společnosti*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, 610 s. ISBN 80-7106-449-1

¹⁴ Cezary, Miza, Andrzej. *Význam Agapé pro pronásledovanou církev podle Josefa Zvěřiny*. 1. vyd. Opava: Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, 2007, 191 s. ISBN 978-80-7248-414-0

¹⁵ DEML, Zdeněk. *Pod dohledem církevních tajemníků*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (SDK), 2008, 323 s. ISBN 978-80-7325-170-3

¹⁶ MÁDR, Oto. *V zápas za Boží věc*. 1.vyd. Praha: Vyšehrad , 2007, 263 s. ISBN 978-80-7021-876-1

¹⁷ ZVĚŘINA, Josef. *Vzdor ducha*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2002, 65 s. ISBN 80-7021-524-0

¹⁸ ZVĚŘINA, Josef. *Pět cest k radosti*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2003, 261 s. ISBN 80-7021-590-9

zaznamenání osobních zážitků a jejich následnou analýzu. Metoda zkoumá rozdíly mezi výpovědi narátorů a porovnává je z údajů získanými z jiných hmotných, či nehmotných pramenů. Poté jsou badatelem získané výsledky vyhodnoceny a interpretovány do historické práce. Rozhovoru musí vždy předcházet pečlivá příprava. Tazatel by se měl seznámit se všemi historickými okolnostmi týkajícími se tématu. K narátorovi je třeba vždy přistupovat citlivě a eticky, volit vhodné otázky tak, aby nebyl ovlivňován nebo nucen do určitých odpovědí. Otázky mají být jednoznačné a snadno srozumitelné, dotazovanému musí být dán dostatek času na odpověď. Z výpovědi je vždy nutné vytvořit audio, nebo video nahrávku. Způsob vedení rozhovoru má dvě základní podoby, interview a životopisné vyprávění. Při interview je narátor dotazován na konkrétní událost s níž má osobní zkušenost. Při životopisném vyprávění je narátor dotazován na určitou část dějin, ve které žil. Další fází výzkumu je zpracování rozhovoru. Záznam rozhovoru je přepsán, analyzován a interpretován. Interpretace získaných informací je velice citlivým procesem. Nesmí dojít k vyvození chybných závěrů z materiálu, aby narátorovi nebyly vnucovány myšlenky a názory, které nevyslovil.¹⁹

Pro způsob vedení rozhovoru jsem zvolil formu interview. Před rozhovorem jsem si nastudoval všechny dostupné informace týkající činnosti Studia Velehrad. Vzhledem k výše zmíněné absenci vhodné literatury se mé znalosti problematiky rozšiřovaly s každým novým rozhovorem. Až postupem času jsem se v tématu začal orientovat. S narátory jsem se setkal v rozmezí let 2010 a 2011 v tomto pořadí: Vladimír Suchánek, Jindřich Suchánek, Jaroslav Dopita, Josef Šich, Pavel Langer, Petr Vrbka a Marián Jahoda. S narátory jsem se při rozhovorech scházel v soukromí a jednotlivě. Jen v případě Vrbky a Langer se setkání, na jejich výslovné přání, uskutečnilo společně. Otázky jsem kladl strukturovaně, v pořadí, jak se dané události odehrávaly chronologicky, přesto se často stalo, že narátor v hovoru odbočil jinam. Témata rozhovorů jsem přizpůsoboval dle toho, jakou měl dotčený ve studiu funkci. Rozhovory s V. a J. Suchánkovými se týkaly celé předlistopadové historie Studia Velehrad a jejich podílu při vzniku jednotlivých filmů (dramaturgie, produkce, technika, financování, konspirace, rovněž i samizdat a podzemní studium teologie). Dopita mi osvětlil práci se zvukem při natáčení, ale i téma podzemního studia teologie. Téma hovoru s páterem

¹⁹ VANĚK, Miroslav, MUCKE, Pavel, PELIKÁNOVÁ, Hana. *Naslouchat hlasům paměti*. 2. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007, s. 11 – 33. ISBN 978-80-7285-089-1

Šichem se týkalo prvního filmu Studia Velehrad, jakož i situace na Olomouckém arcibiskupství v 80. letech. Vrbky jsem se ptal na kopírování kazet a práci v produkci. Téma rozhovoru s Langerem se dotýkalo především jeho kameramanské práce a techniky ve studiu. Amatéřský kytarista Jahoda, mi doplnil některé známe informace, týkající se tvorby hudebního doprovodu k jednomu z filmů studia. Jako záznamové medium jsem používal videokameru a v několika případech diktafon. Poté jsem rozhovory, formou poznámek, přepsal na počítači, čímž vznikl písemný historický pramen. Následně jsem provedl obsahovou analýzu sdělení. Fakta získaná z rozhovoru byla porovnána s fakty z ostatních rozhovorů a bylo-li to možné i s objektivními informacemi z jiných zdrojů. K ověření jsem použil historickou a memoárovou literaturu a filmy Studia Velehrad. Text, který vzešel z výzkumu, je tedy ověřen z více zdrojů, čímž je zabráněno dezinterpretaci a nesprávnému vyhodnocení historických událostí. Práce se snaží podat co nejobjektivnější obraz minulosti.

1.4.Struktura práce

Práce je dělena do 8 kapitol. Kapitola **Úvod** má čtyři podkapitoly. Ty se zabývají tématem a cílem práce, rešerší literatury a odbornou metodologií. Kapitola **Situace katolické církve v Československu v 70. a 80. letech 20. století**, se neopírá o výzkum, ale vychází z kontextové literatury. Nastiňuje v jakých podmínkách církev v 80. letech pracovala. Následující kapitoly jsou již výsledkem realizovaného výzkumu. Kapitoly **Olomoucký katolický samizdat a Tajné studium teologie v Olomouci** se zabývají dalšími ilegálními aktivitami, které členové studia vykonávali mimo výrobu filmů. Tyto aktivity pro ně byly předstupněm k filmové ilegální činnosti. Následující kapitola **Video Studio Velehrad** je jádrem této práce. V 11 podkapitolách je podrobně popsán vznik studia i jeho filmů. V poslední kapitole **Závěr**, je zhodnocen výzkum jako celek a úspěšnost při zodpovězení zadaných otázek.

2. Situace katolické církve v Československu v 70. a 80. letech 20. Století

V roce 1968 začala v Československé socialistické republice liberalizace politického, kulturního i náboženského života. Tyto změny jsou v širším povědomí známy jako Pražské jaro. Církev přestala být sankcionována a perzekuována. V červenci 1968 schválilo předsednictvo Komunistické strany Československa dokument Strana a náboženství. Ten odmítal jakoukoliv perzekuci věřících. Byly povoleny nové organizace, např. Ekumenické hnutí inteligence a studentstva, po dvaceti letech byl obnoven Junák, ve kterém vznikaly křesťanské oddíly. Při kostelech působily ministrantské kroužky, scholy a hudební skupiny. Veškeré církevní záležitosti v té době řídil Státní církevní sekretariát pro věci církevní při ministerstvu kultury a informací. V březnu 1968 bylo do sekretariátu jmenováno nové reformní vedení, které podporovalo marxisticko-křesťanský dialog i narůstající aktivity církve. V následujících měsících byly odstraněny restriktivní části církevních směrnic. Což v praxi znamenalo např. liberalizaci ve výuce náboženství. Od října 1968 bylo dětem umožněno navštěvovat náboženství nejen do 7., ale až do 9. třídy. Tento trend netrval dlouho. V létě roku 1969 se do vedení Státního církevního sekretariátu vrátilo staronové vedení.²⁰ Církevní tajemníci si stěžovali, že nemohou kontrolovat výuku náboženství jako v minulých letech. Předsednictvo UV KSČ se obavami ze sílícího vlivu náboženství zabývalo v květnu 1970. Vadily mu nově vzniklé náboženské časopisy i fakt, že někteří učitelé začali veřejně chodit do kostela. Opatření přišla záhy, v červenci 1970 byl novou směrnicí navrácen systém výuky náboženství před rok 1968. Následkem těchto opatření začala účast dětí ve výuce náboženství postupně klesat. Režim spatřoval v náboženské výchově ideovou diverzi a pojítka s negativním vlivem k socialistickému zřízení. Počátkem 70. let začal stát formovat novou negativní politiku vůči církvím. Situaci ve společnosti i ve školství ze 70. let ilustruje úryvek z korespondence dvou katolických kněží.

„ Když bylo po mši sv. a já vyšel ven, stalo se něco, co se mi v životě nikdy nestalo. Ten dobrý lid český (...) stojící před kostelem začal mi tleskat. To mě zavazuje,

²⁰ CUHRA, Jaroslav: *Skrytý zápas – Stát, katolická církev a mládež a druhé dekádě normalizačního režimu*, in: *Ostrůvky svobody*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny ČR, 2002, s. 109 – 111. ISBN 80-7285-016-4

abych ten lid nezklamal. (...) Horší je to se školní mládeží, do kostela nechodí. Prý je tu velký tlak od učitelstva. Vysmívají se jim, že jsou papeženci, a takový je i kádrový posudek o nich.“²¹

Jednou ročně byla pro předsednictvo UV KSČ připravena zpráva stavu „ateistického vědomí“. Režim si uvědomoval, že pokud chce víru vymýtit z vědomí lidí, musí od náboženské výchovy odstavit mladou generaci. Postupně nebyly uplatňovány opatření jen vůči výuce náboženství, ale i v dalších oblastech. Junák byl zakázán, s mládeží směly pracovat jen organizace s vědeckoateistickým světovým názorem (Pionýr, Socialistický svaz mládeže). Počátkem roku 1970 zakázal Státní církevní sekretariát veškeré veřejně konané náboženské akce jako např. přípravu k sňatku, biřmování apod.. Bez povolení se směly konat jen bohoslužby, svatební a pohřební průvody. V lednu 1973 přijalo předsednictvo UV KSČ Návrh dlouhodobého postupu při řešení vztahu KSČ a socialistického státu vzhledem k církvím, věřícím a náboženské ideologii. Vybízeli ministra školství, obrany a představitele společenských organizací, aby se soustředili na eliminaci náboženského smýšlení věřících. Z povědomí věřících měl být zájem o náboženství vytěsňen i za pomoci často se opakujících kulturních a sportovních akcí.²² Normalizace znamenala pro církve, kromě bohoslužeb a výuky náboženství, konec veřejných pastoračních aktivit.²³ Až koncem 70. let se začali věřící v ČSSR stále více aktivizovat, a to i díky zvolení Karola Wojtyły papežem v roce 1978. Papež vyzýval věřící k vystoupení z ilegality. Ve velkých městech se tyto výzvy projevovaly například zintenzivněním činností při kostelích. Pro mládež byl určen program tzv. „Chaloupek“, který vedla tajně působící Salesiánská kongregace. Jednalo se o tajná prázdninová a víkendová setkání na chalupách a chatách po celé ČSSR.²⁴ Po rozpuštění Junáku působily křesťanské oddíly i nadále v jiných organizacích. Především v turistických oddílech a v Sokole. V roce 1979 upozornila StB ve zprávě pro KSČ na narůstající aktivity katolické církve, např. bigbítové doprovody mší, sportovní utkání

²¹ HERBST, Karel. *77 dopisů poslaných Jeho Milosti: korespondence dvou kněží v době normalizace*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 33. ISBN 978-80-7195-240-4

²² CUHRA, Jaroslav: *Skrytý zápas – Stát, katolická církev a mládež a druhé dekádě normalizačního režimu*, in: *Ostrůvky svobody*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny ČR, 2002, s. 112 – 114. ISBN 80-7285-016-4

²³ CUHRA, Jaroslav: *Skrytý zápas – Stát, katolická církev a mládež a druhé dekádě normalizačního režimu*, in: *Ostrůvky svobody*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny ČR, 2002, s. 115 – 116. ISBN 80-7285-016-4

²⁴ CUHRA, Jaroslav: *Skrytý zápas – Stát, katolická církev a mládež a druhé dekádě normalizačního režimu*, in: *Ostrůvky svobody*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny ČR, 2002, s. 117 – 123. ISBN 80-7285-016-4

nebo poslouchání hudebních pořadů s modlitbou na rádiu Vatikán.²⁵ Dalšími nelegálními aktivitami bylo tajné studium teologie. Vzniklo koncem 70 let, přičemž největšího rozvoje dosáhlo v druhé polovině 80. let. Organizovali je církevní řády působící v ilegalitě. Především Františkáni a Salesiáni. Jako soukromou aktivitu pak také teolog Josef Zvěřina.²⁶ Z iniciativy papeže Jana Pavla II. byly Vatikánem přehodnoceny vztahy k socialistickým zemím. Koncem 70. let začalo Československo vést s Vatikánem jednání. Okruhy jednání se týkaly otázek náboženské svobody, emigrace, obsazování volných diecézí biskupy, tajné církve a především postavení Sdružení katolického duchovenstva Pacem in terris (SKD PIT). Vatikán požadoval pro československé občany volný přístup k náboženské literatuře²⁷ a nově vydávaným papežovým dokumentům. O náboženských svobodách odmítali představitelé ČSSR jednat. Jednalo se tedy především SKD PIT. Tato organizace sdružovala duchovní loajální komunistické vládě. Vatikán se proti hnutí vehementně ohrazoval. Vadilo mu, že uvnitř katolické církve vzniklo kněžské hnutí, které mohlo církve rozštěpovat. Papež se této situaci bránil dekretem: „Prohlášení posvátné kongregace pro klérus o určitých sdruženích a hnutích zakázaných kléru“ vydaným v roce 1982. Prohlášení zakazovalo kněžím účast v jakémkoliv politicky motivovaném uskupení a bylo tak jmenovitě uplatněno proti SKD PIT. Státní moc v té době zvyšovala zásahy proti ilegální církvi, aby tak zabraňovala její spolupráci s církví legitimní.²⁸ V 70. a 80. letech byla oficiální církve zbavena většího společenského vlivu. Ilegální církve proto pracovala tam, kde ta oficiální nemohla.²⁹ Kardinál Tomášek se stále více angažoval podporou těchto ilegálních aktivit, národ ho vnímal jako silnou morální autoritu.³⁰ V roce 1983 začalo v Evropě růst jaderné napětí. Sovětský svaz připravoval rozmístění jaderných hlavic ve Východním Německu a v Československu. Státní orgány začaly organizovat

²⁵ CUHRA, Jaroslav: *Skrytý zápas – Stát, katolická církev a mládež a druhé dekádě normalizačního režimu*, in: Ostrůvky svobody. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny ČR, 2002, s. 124 – 130. ISBN 80-7285-016-4

²⁶ CUHRA, Jaroslav: *Skrytý zápas – Stát, katolická církev a mládež a druhé dekádě normalizačního režimu*, in: Ostrůvky svobody. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny ČR, 2002, s. 125 – 129. ISBN 80-7285-016-4

²⁷ CUHRA, Jaroslav: *Skrytý zápas – Stát, katolická církev a mládež a druhé dekádě normalizačního režimu*, in: Ostrůvky svobody. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny ČR, 2002, s. 119. ISBN 80-7285-016-4

²⁸ CUHRA, Jaroslav: *Československo-vatikánská jednání 1968-1989*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2001, s. 118. ISBN 80-7285-008-3

²⁹ CEZARY, Miza, Andrzej. *Význam Agapé pro pronásledovanou církev podle Josefa Zvěřiny*. 1. vyd. Opava: Obchodně podnikatelská fakulta v Karvině, 2007, s. 17. ISBN 978-80-7248-414-0

³⁰ CEZARY, Miza, Andrzej. *Význam Agapé pro pronásledovanou církev podle Josefa Zvěřiny*. 1. vyd. Opava: Obchodně podnikatelská fakulta v Karvině, 2007, s.18. ISBN 978-80-7248-414-0

mírovou kampaň zaměřenou proti západu. V roce 1985 se tato situace projevila snahou proměnit připravovanou národní pout' na Velehradě na mírovou manifestaci.³¹ Národní pout na Velehrad, která byla počátkem politické a občanské aktivizace věřících v socialistickém Československu, bude v této práci věnována ještě pozornost.

³¹ CUHRA, Jaroslav: *Skrytý zápas – Stát, katolická církev a mládež a druhé dekádě normalizačního režimu*, in: *Ostrůvky svobody*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny ČR, 2002, s. 130 - 131. ISBN 80-7285-016-4

3. Olomoucký křesťanský samizdat

V Olomouci působilo v osmdesátých letech několik skupin vydávajících a distribuujících literární samizdat. Tyto skupiny tvořili lidé kolem Jana Krumpholce, Rudolfa Smahela a Josefa Vlčka.³² Užší pozornost bude věnována lidem, pro které byl literární samizdat předstupněm pro filmovou ilegální tvorbu, které se věnuje tato práce. Činnost v ilegalitě je, mimo jiné, seznámila s Josefem Zvěřinou, o jehož teologickém učení později natočili film.

Kromě výše zmíněných osob byli dalšími vydavateli samizdatu v Olomouci bratři Jindřich a Vladimír Suchánkové. Oba byli v 80. letech aktivní v neoficiálním olomouckém křesťanském prostředí. Jindřich Suchánek se angažoval především ve vydávání a distribuci samizdatové literatury.

Jindřich Suchánek se narodil v roce 1954 v Brně. Po gymnáziu absolvoval pomaturitní studium astronomie. Několikrát³³ se neúspěšně hlásil na vysokou školu. V průběhu 70. a 80. let byl zaměstnán na mnoha pracovních pozicích, např. jako ošetřovatel v ZOO, restaurátor knih, topič a opravář televizních antén. Po roce 1989 pracoval jako manažer Občanského fóra v Olomouci. Byl ředitelem Arcidiecézní charity Olomouc, kde se angažoval ve vzniku tříkrálové sbírky. V roce 2004 se stal generálním sekretářem sdružení Česká katolická charita.³⁴ Dnes pracuje na Olomoucké arcidiecézi.

Na výrobě samizdatu s J. Suchánkem spolupracoval jeho bratr V. Suchánek, který se později věnoval především natáčení neoficiálních, křesťansky orientovaných filmů.

Doc. PhDr. Vladimír Suchánek, Ph.D. se narodil v roce 1949 v Turnově. Po absolvování střední průmyslové školy stavební pracoval čtyři roky jako asistent režie a produkce ve Filmovém studiu Barrandov. V letech 1975 – 1980 studoval filmovou

³² HOLEČKOVÁ, Maria, Edith. *Cesty českého katolického samizdatu 80. let*. 1. vyd. Praha: nakladatelství Vyšehrad, 2009, s. 22 - 24. ISBN 978-80-7021-938-6

³³ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

³⁴ Tiskové středisko České biskupské konference. 2011. *Česká katolická charita má nového generálního sekretáře* [online]. [cit. 17. 03. 2011]. Dostupné z WWW <http://tisk.cirkev.cz/z-domova/ceska-katolicka-charita-ma-noveho-generalniho-sekretare/>

a televizní režii na Vsesvazovém státním institutu kinematografie v Moskvě. Pro jeho otevřené náboženské přesvědčení mu, po návratu do Československa, nebylo umožněno pracovat u hraného filmu ani v televizi. V rámci tzv. svobodného povolání se živil jako pomocný režisér a tlumočník. Ve Filmovém studiu Gottwaldov a v Krátkém filmu Praha natočil několik dokumentů a poetických dokumentárních esejí. Od roku 1986 už, z politických důvodů, nesměl natáčet žádné oficiální filmy. Poté pracoval jako příležitostný prodáváč novin, domovník a samostatný referent v muzeu. Ve druhé polovině osmdesátých let organizoval ilegální bytové kurzy uměleckého vzdělávání - křesťanský filmový seminář. Po roce 1989 realizoval několik hraných filmů. Učil na Vyšší odborné škole filmové Zlín. S církevně-vzdělávacím centrem Aletti Velehrad-Roma v Olomouci spolupracoval jako odborný lektor. Od roku 1992 se věnuje pedagogické činnosti na Katedře divadelních, filmových a mediálních studií FF UP Olomouc.³⁵

Ve výrobě samizdatu J. a V. Suchánkovi pokračovali po Tomáši Kvapilovi. Ten této činnosti zanechal pravděpodobně z rodinných důvodů.³⁶

Jádrem jejich tvorby byl tisk převážně teologické literatury. Jednalo se o teologická skripta, časopis Teologické texty Otty Mádra a v roce 1989 Lidové noviny. Jindřich Suchánek rovněž vydal několik čísel vlastního samizdatového časopisu.³⁷ V případě potřeby vydavatelé pomohli pražskému samizdatu s tiskem dokumentů Charty 77.³⁸

Způsobů jak podomácku vytvářet samizdatovou literaturu bylo několik. První z nich byl psaním přes kopírovací papíry, které byly proloženy mezi průklepovými papíry. Schopná písárka dokázala na psacím stroji, současně vytvořit dvanáct kopií. Dvanáctá kopie byla již téměř nečitelná, nicméně v těchto nesnadných podmínkách byla každá vytištěná stránka důležitá. Druhou, a zároveň nejvíce využívanou možností, byl tisk na cyklostylu (hovorově: „koňském“, popř. „oslím hřbetu“ nebo „koňáku). Jednalo se o tiskařské zařízení, které se skládalo ze dvou kůží, mezi které se umístil speciální

³⁵ Filmová databáze. 2011. *Vladimír Suchánek*. [online]. [cit. 17. 03. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.fdb.cz/lidi-zivotopis-biografie/66781-vladimir-suchanek.html?PHPSESSID=8a750f0de61927f327d211b5f8852319>

³⁶ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 5.3.2010.

³⁷ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 12.1.2010.

³⁸ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 5.3.2010.

papír s negativem textu, tzv. blána. Blána byl dvojlist s průklepovou a tiskovou (negativní) stranou. Tento dvojlist se vložil do psacího stroje a na něj se napsal zvolený text, který se negativně a téměř neviditelně vkopíroval na druhou, tiskovou, stranu dvojlistu. Druhá strana se poté odtrhla, přejelo se po ní válečkem namočeném v inkoustu a takto se vložila do cyklostylu. Tam se text z blány otiskl na bílý arch papíru. Po jednom tisku bylo blánu nutné opět natřít a do stroje vložit další bílý papír. Celý postup se neustále opakoval, přičemž z jedné blány bylo možné vytisknout maximálně šedesát kvalitních stran textu. V podmínkách samizdatu se ale běžně tisklo okolo sto dvaceti stran z jedné blány.³⁹

Zvolené texty psaly na blány tajně profesionální písáčky ve státních podnicích, blány tam pak vyzvedávali J. a V. Suchánkovi. Kvapil jim sice nezanechal distribuční síť na šíření již vytištěného samizdatu, kontakt na dodávku blan ale zajistil.⁴⁰ Blány nebyly volně prodejné a ve státních podnicích byly přísně evidovány. Naštěstí se vždy někdo našel, kdo krabici se sto kusy dodal. Další možností, jak samizdat vytvářet, byl Xerox. Tuto technologii však tvůrci olomouckého samizdatu nikdy nevyužili. Xeroxy byly dostupné jen ve státních podnicích, tam byly přísně hlídány.⁴¹

Výroba samizdatu, převážně: knih, skript a časopisů se odehrávala v bytech bratří Suchánků. Pracovalo se během noci ve skupině osmi až deseti lidí. Vytištěné stránky se rozdělili na stůl do hromádek v takové souslednosti, v jaké se měly objevit ve vazbě. Na každé hromádce bylo tolik listů, kolik se ten daný den mělo vyrobit exemplářů. Poté se knihy lepily. Šlo o časově náročnou práci, kterou si přítomní někdy zpestřovali zpěvem náboženských písní.⁴² Samozřejmostí bylo dodržování určitých pravidel konspirace. Písáčky se neúčastnili tisku, lidé, kteří dodávali blány, neznali ostatní a podobně.⁴³

Olomouc se v této době stala významným centrem pro výrobu a šíření nelegální literatury pro celou Moravu. Distribuci měl na starosti převážně J. Suchánek, který materiály kromě Olomouce rozvážel po celé olomoucké arcidiecézi. Jezdil do Opavy, Ostravy, Třince, Hranic, Šumperku, Bruntálu, Vsetína a Uherského Hradiště. Rozvoz

³⁹ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 12.1.2010.

⁴⁰ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 5.3.2010.

⁴¹ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 12.1.2010.

⁴² Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 5.3.2010.

⁴³ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 5.3.2010.

samizdatové literatury trval po celém tomto území zhruba sedm až deset dnů, respektive odpolední, večerů a nocí. Distributor měl své civilní povolání. J. Suchánka, pracoval jako opravář antén, a proto nebylo podezřelé, že často cestoval automobilem. Důležitost těchto cest nespočívala jen v rozvozu tištěných materiálů, ale i v ústní výměně informací nejrozmanitějšího charakteru. Budovaly se tak i osobní vztahy založené na vzájemné důvěře.⁴⁴

S výrobou a distribucí samizdatu byla spojena rizika zásahu Veřejné bezpečnosti (VB) popřípadě Státní tajné bezpečnosti (StB). Při rozvozu tiskovin hrozily policejní kontroly, ať již namátkové, nebo cílené. Někdy proto distributoři projeli trasu předem naprázdno, nebo se z předávky vraceli jinudy. Z preventivních důvodů také občas jízdu přerušili a z vyvýšených míst v terénu se chodili dívat na pokračující silnici. Tato opatrnost se J. Suchánkovi někdy kolem roku 1985 vyplatila, když takto spatřil hlídku VB. V autě měl v té chvíli asi deseti batohů obsahujících samizdatovou teologickou literaturu. V nouzi zajel autem do lesa a veškerý náklad ukryl pod nalámané větve. Poté, co toto opatření udělal, pokračoval v jízdě. Hlídka jej zastavila, zkontrolovala, a protože nenašla nic neobvyklého, mohl pokračovat ve své cestě. Pro literaturu se pak další den ráno vrátil a našel ji tam všechnu a neporušenou.⁴⁵ V případě, že by byl kontrolou zadržen s převáženou literaturou, hrozilo mu pravděpodobně soudní stíhání. Nejčastěji byli výrobci samizdatu stíháni za nedovolené podnikání, maření dozoru státu nad církvemi a náboženskými společnostmi nebo za porušení autorských práv, popřípadě za kombinaci těchto provinění.⁴⁶

J. Suchánek byl zapojen do aktivit týkajících se mládeže. Jednalo se o práci s takzvanými „Broučky“, dětmi předškolního věku, které navštěvovali tajnou výuku náboženství. Soukromá výuka pokračovala i s dětmi navštěvujícími základní školu. Děti se scházely v bytech křesťanských rodin, kde je většinou vyučovaly mladé dívky. Výhodou bylo, že se tak mohly setkávat celé křesťanské rodiny a rozvíjet kontakty. J. Suchánek tyto snahy podporoval zapůjčováním bytu.⁴⁷

⁴⁴ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 5.3.2010.

⁴⁵ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 5.3.2010.

⁴⁶ HOLEČKOVÁ, Maria, Edith. *Cesty českého katolického samizdatu 80.let*. 1.vyd. Praha: nakladatelství Vyšehrad, 2009, s. 23. ISBN 978-80-7021-938-6

⁴⁷ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 5.3.2010.

S tímto druhem výuky náboženství má autor osobní zkušenost z rodné vesnice Vilémov u Litovle. V roce 1988 nebo 1989 začal s bratrem navštěvovat domácí výuku náboženství. Setkání se konala jedenkrát týdně v domě rodiny Solovských. Výuka probíhala formou výkladu a her. Jako pomůcky sloužily sešity s obrázky představujícími křesťanskou věrouku.

4. Tajné studium teologie

V polovině 80. let byl v Olomouci mezi mladými křesťany zájem o vzdělávání se v oblasti teologie. Přístup k potřebným informacím byl však velmi složitý.⁴⁸ Oficiální teologické literatury bylo málo, monopol na ni měla Česká katolická charita, která své publikace tiskla prostřednictvím Ústředního církevního nakladatelství. V menší míře tisklo náboženskou literaturu nakladatelství Velehrad.⁴⁹

Přibližně v roce 1985 přišel J. Suchánek s ideou oslovit teologa a kněze Josefa Zvěřinu, s žádostí, zda by byl ochoten otevřít v Olomouci neoficiální teologický kurz. Bratři Suchánkovi si jej velice vážili, protože jim imponoval jeho postoj teologa, učitele a bojovníka proti bezpráví. Člověka s nelehkou minulostí politického vězně, který přesto podepsal Chartu 77.⁵⁰

Prof. ThDr. Josef Zvěřina se narodil v roce 1913 ve Stříteži u Třebíče. Po absolvování gymnázia vystudoval filozofii a teologii na Lateránské univerzitě v Římě. Poté působil jako kněz na různých místech v Čechách. V období 2. sv. války byl pro své protinacistické postoje rok internován. Po válce působil jako asistent křesťanské teologie na Univerzitě Karlově. Rok studoval dějiny umění v Paříži, roku 1948 se stal doktorem teologie. V roce 1952 byl ve vykonstruovaném procesu, za údajnou velezradu, odsouzen k odnětí svobody na 22 let. Propuštěn byl v roce 1965. Poté pracoval v dělnických povoláních. Založil teologický časopis *Via* a pracoval jako asistent na teologické fakultě v Litoměřicích. V roce 1974 mu byl odňat státní souhlas pro výkon kněžské duchovní služby. Byl signatářem a spolupracovníkem Charty 77, poradcem kardinála F. Tomáška, členem redakční rady samizdatových Lidových novin, organizátorem a lektorem tajných teologických kurzů. Po roce 1989 se vrátil na teologickou fakultu do Litoměřic. Zemřel v Itálii v roce 1990.^{51 52}

⁴⁸ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

⁴⁹ HOLEČKOVÁ, Maria, Edith. *Cesty českého katolického samizdatu 80.let*. 1.vyd. Praha: nakladatelství Vyšehrad, 2009, s. 25. ISBN 978-80-7021-938-6

⁵⁰ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

⁵¹ Masarykova univerzita. 2011. *Josef Zvěřina*. . [online]. [cit. 17. 03. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/zverin.htm>

⁵² Teologické texty. 2011. *Josef Zvěřina a pražská teologická fakulta*. [online]. [cit. 17. 03. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.teologicketexty.cz/casopis/2003-2/Josef-Zverina-a-prazska-teologicka-fakulta.html>

Přestože byla Zvěřinovi veřejná činnost zakázána, nebál se vyjadřovat k aktuálním otázkám a problémům ve státě. Svědčí o tom i jeho dopis z roku 1986 protestující proti návrhu zákona o umělém přerušení těhotenství. Adresoval jej předsednictvu Lidové strany, jejím poslancům, jakož i ostatním poslancům katolického vyznání:

„S úděsem jsem četl návrh zákona ČNR o umělém přerušení těhotenství, jeho zdůvodnění ministerstvem zdravotnictví ČSR J. Prokopcem a jednomyslné přijetí tohoto návrhu 20. října 1986. Jako občan tohoto státu lituji, že nebyl vzat na zřetel protest kardinála Dr. Františka Tomáška, mluvčího katolické církve, a na protestní hlas katolických občanů dosvědčený tisíci podpisy. Jak vidno, ČNR a vládě tyto hlasy nestály ani za zmínku: katolíci této země jsou pokládáni za občany druhého řádu a jsou soustavně přehlíženi.“⁵³

V dalších letech ve svých protestech pokračoval. V roce 1988 odeslal prezidentu ČSSR Gustavu Husákovi protestní dopis proti pokračující perzekuci církve:

„Pane prezidente, nemohu mlčet, když už i krev teče! Nikde není ani elementární cit pro pravdu a spravedlnost, nikde ani stín odpovědnosti. To, čeho se dopouštějí státní orgány proti věřícím, nemá u nás od dob temna padesátých a šedesátých let analogie. Autentické hlasy věřícího lidu jsou důsledně přezírány. Staré bolesti a rány, na které nelze zapomenout, dokud nebudou odčiněny, stále zejí před očima celého světa. (...) Byl jste, pane prezidente, s námi na Mírově a v Leopoldově. Stejná obvinění byla tehdy vznášena proti nám a podobná proti Vám. Nemáte moc, abyste těmto výmyslům učinil konec?“⁵⁴

Zvěřina byl v druhé polovině 80. let již v důchodu a v pravidelných intervalech objížděl města v Československu, kde tajně přednášel dogmatickou teologii. J. Suchánek znal Josefa Vlčka z Olomouce, který byl se Zvěřinou vězněn v 50. letech v Jáchymově. Ten mu pak pomohl kontakt zprostředkovat.⁵⁵ J. Suchánek napsal Zvěřinovi krátký dopis, ve kterém ho pozval na návštěvu do Olomouce. Setkání se poté

⁵³ ZVĚŘINA, Josef. *Vzdor ducha*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2002, s. 28. ISBN 80-7021-524-0

⁵⁴ ZVĚŘINA, Josef. *Pět cest k radosti*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2003, s. 121 – 122. ISBN 80-7021-590-9

⁵⁵ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 5.3.2010.

uskutečnilo, přičemž Zvěřina zprvu odmítl. Důvodem byla pravděpodobně jeho veliká pracovní vytíženost i možné obavy z prozrazení.⁵⁶ Po krátkém přemlouvání souhlasil a začal do Olomouce pravidelně jezdit. Vyučoval křesťanskou dogmatiku.⁵⁷ Olomoucká skupina nesla konspirativní označení „Tvarůžci“.^{58 59}

Zvěřina mj. přednášel v Ostravě a Košicích, tak se mohl po cestě zastavit v Olomouci. Na hlavním vlakovém nádraží ho zpravidla vyzvednul J. Suchánek autem. Předtím, než přijeli do jeho bytu, se zastavili na krátký čas někde ve městě. Tam se procházeli a povídali si, aby se ujistili, že nejsou sledováni StB. Před domem se celý postup zopakoval. Přednášky se konaly převážně v bytě J. Suchánka, někdy také u jeho bratra V. Suchánka, případně manželů Dopitových, nebo Krpcových. Všechny byty se nacházely v Olomouci. Setkání nebyla, z důvodů možného odhalení, plánována zcela pravidelně. Většinou se ale konala jednou za měsíc, zpravidla ve čtvrtek. Na konci přednášky si vždy účastníci dohodli datum příštího setkání. Případné změny si obě strany oznamovaly krátkými korespondenčními lístky, nebo výjimečně telefonicky.

Výuka probíhala formou přednášek a diskuzí nad zvoleným tématem. Začínalo se zhruba v osm hodin večer a končilo kolem desáté hodiny. Po výuce Zvěřina pro zájemce odsloužil soukromou mši svatou. V bytě přespál a druhý den pokračoval vlakem za další výukou. Jen několikrát se stalo, že musel být autem odvezen na předem smluvené místo mimo Olomouc, kde si ho vyzvedli další lidé.⁶⁰ Studijní skupinu tvořilo společenství dvaceti až třiceti, předem vybraných blízkých přátel, většinou z křesťanských společenství. Museli to být lidé, u kterých byla naprostá jistota, že kurz neudají StB.⁶¹ Studium bylo dvouleté, každý ročník se skládal ze zimního a letního semestru. Po každém semestru následovaly zkoušky. Ty probíhaly veřejně, před ostatními studujícími, kteří se mohli do diskusí zapojovat. Po zkoušce Zvěřina řekl něco na způsob: „*No já myslím, že jste to udělal*“ nebo „*no víte, já bych byl pro, ještě si to*

⁵⁶ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

⁵⁷ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

⁵⁸ Rozhovor s Jaroslavem Dopitou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci 26.3. 2010.

⁵⁹ Rozhovor s Marianem Jahodou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 8.4.2011.

⁶⁰ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

⁶¹ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

zopakovat příště“. Zkoušky však klasifikované nebyly, neexistovaly žádné indexy a z účastníků nemá dnes nikdo, žádný hmatatelný důkaz, že kurz absolvoval.⁶²

Zvěřina předpokládal možnosti větší perzekuce církve. Své studenty proto upozornil, že v budoucnu by mohli být požádáni o přijetí tajného kněžského svěcení. Tato možnost připadala v úvahu i u ženatých mužů. Ti mohli být po vysvěcení převedeni do Řeckokatolického ritu, který manželství kněží umožňuje. Další možnost jak do budoucna využít absolventy kurzu bylo jejich případné zapojení do katecheze⁶³ a podobně. Z tohoto důvodu, bylo v Olomouci do budoucna plánováno komplexní tajné teologické studium. Měly následovat kurzy moralistiky, biblistiky, spirituality a další. Realizován byl již jen první z nich. V roce 1988 začal v Olomouci za podobných podmínek kurz morální teologie Otty Mádra.⁶⁴

ThDr. Oto Mádr se narodil v roce 1917. Po studiu na gymnáziu absolvoval teologickou fakultu v Praze. V roce 1942 byl vysvěcen na kněze. Po válce působil jako duchovní správce, publikoval a věnoval se skautingu. Jeden rok studoval morální teologii v Římě. V Československu získal doktorát teologie. V roce 1951 byl odsouzen za údajnou velezradu a špionáž k doživotnímu trestu odnětí svobody. Propuštěn byl na amnestii v roce 1966. Poté pracoval v dělnických povoláních. Během Pražského jara se vrátil na teologickou fakultu v Litoměřicích, kde působil jako pedagog. V roce 1970 byl soudně rehabilitován. Publikoval v časopisu *Via* a připravoval vznik hnutí „Dílo koncilové obnovy“. V roce 1975 byla jeho soudní rehabilitace zrušena. Koncem 70. let mu byl po odchodu do penze odebrán státní souhlas k výkonu kněžské duchovní služby. V penzi se stal významným organizátorem a vydavatelem katolického samizdatu. Vydával časopisy *Teologické texty*, *Psí*, *Salus*, *Universum* a knižní edici *Duch života*. V 90. letech byl šéfredaktorem oficiálně vydávaných *Teologických textů*. Dále zastával různé funkce v církevních institucích jako např. biskupská komise a v radě České biskupské konference. V roce 1999 byl jmenován kanovníkem kapituly sv. Petra a Pavla na Vyšehradě. Zemřel v roce 2011.^{65 66}

⁶² Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

⁶³ Rozhovor s Marianem Jahodou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 8.4.2011.

⁶⁴ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

⁶⁵ Tiskové středisko České biskupské konference. 2011. *Zemřel Oto Mádr*. [online]. [cit. 17. 03. 2011]. Dostupné z WWW: <http://tisk.cirkev.cz/lide-a-udalosti/zemrel-mons-oto-madr/>

Kromě vydávání samizdatu jsem se podmětu Josefa Zvěřiny věnoval neverejnému přednesu morální teologie pro laiky, hlavně na Moravě. Zvěřina sám dával kurz dogmatické teologie. V pravidelných termínech se zájemci o toto školení scházeli postupně v několika bytech na různých místech Moravy a Slezska. Vedle prohlubování teologických znalostí tam přicházely ke slovu i podměty pro udržování a šíření živé víry v ateistickém režimu. Bylo mi radostí pozorovat dychtivost těchto mladých křesťanů sloužit víře a svobodě i se započtením různých rizik. Největší možnosti pro teologické školení i apoštolské působení ovšem skýtala Praha.“⁶⁷

Na Mádrovu výuku přicházeli lidé z Olomoucka, ale i ti, kteří absolvovali předešlé Zvěřinovy kurzy například v Jihlavě, nebo Brně. Poslední přednášky proběhly v říjnu 1989 a vzhledem k listopadovým událostem už ke zkouškám naplánovaným na prosinec nedošlo.⁶⁸

⁶⁶ Totalita.cz. 2011. *Oto MÁDR*. [online]. [cit. 17. 03. 2011]. Dostupné z WWW:

http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_madro.php

⁶⁷ MÁDR, Oto. *V zápas za Boží věc*. 1.vyd. Praha: Vyšehrad, 2007, s. 70. ISBN 978-80-7021-876-1

⁶⁸ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

5. Studio Velehrad

5.1. Počátky

Věřící se v polovině 80. let postupně přestali bát praktikovat svoji víru na veřejnosti. Projevem zvyšujících se křesťanských aktivit byla kněžská pouť na Velehrad v dubnu 1985. Kromě kněží, kterým byla tato pouť primárně určena, bylo mezi zúčastněnými 50% mládeže.⁶⁹ Začátkem července 1985 organizovala katolická církev Národní pouť na Velehradě k uctění památky 1100. výročí úmrtí svatého Metoděje. Kardinál Tomášek k této příležitosti pozval papeže Jana Pavla II., který pozvání přijal. Vláda označila tuto návštěvu za nežádoucí a naznačila kardinálovi, že pokud na ní bude trvat, hrozí přerušení diplomatických styků s Vatikánem. Z Vatikánu směl, namísto papeže, přijet kardinál Agostino Casaroli.⁷⁰ Na pouť se připravovalo mnoho mladých lidí. Na Slovensku organizovalo jejich příjezd nelegální hnutí Fatima, v Čechách a na Moravě mladí moravští katolíci pod vedením Josefa Vlčka. Na sobotu 6. července 1985 připravil Vlček večerní program. Pozvánky na něj se šířily informačními kanály v prostředí neoficiální církvi, ústně i prostřednictvím rozhlasové stanice Hlas Ameriky. Na 6. a 7. července přijaly státní orgány opatření k redukci návštěvnosti pouti. V okolí Velehradu omezovaly dopravní obslužnost a pořádaly různé kulturní akce. Příchozí byli legitimováni na několika kontrolních stanovištích. Po sobotní večerní bohoslužbě byla na příkaz olomouckého biskupa Josefa Vrány bazilika na Velehradě uzavřena. Věřící, převážně mládež, byli vyzváni k odchodu do přílehlého kempu. Ti však neuposlechli a usadili se na nedaleké louce. Tam se rozdělili do skupin, začali se modlit a meditovat za zpěvů písní z Taizé. Bezpečnostní složky vyzývaly modlíci se k rozchodu, uposlechla však pouze menší část.⁷¹ Kardinál Tomášek pobýval v té době s vládní a vatikánskou delegací v Gottwaldově, (dnešním Zlíně). Za věřícími chtěl večer přijet, nebylo mu to umožněno a tak jim vzkázal, aby neodcházeli a vytrvali

⁶⁹ CUHRA, Jaroslav: *Skrytý zápas – Stát, katolická církev a mládež a druhé dekádě normalizačního režimu*, in: Ostrůvky svobody. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny ČR, 2002, s. 128. ISBN 80-7285-016-4

CUHRA, Jaroslav: *Československo-vatikánská jednání 1968-1989*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2001, s. 119. ISBN 80-7285-008-3

⁷¹ CUHRA, Jaroslav: *Skrytý zápas – Stát, katolická církev a mládež a druhé dekádě normalizačního režimu*, in: Ostrůvky svobody. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny ČR, 2002, s. 134 - 155. ISBN 80-7285-016-4

v modlitbách. Většina poutníků zůstala na místě až do rána. Veřejná bezpečnost se neodvážila zasáhnout.⁷² Na nedělní slavnostní bohoslužbě směl kardinál Tomášek vystoupit jen krátce. Přečetl pozdravný list od papeže a přivítal kardinála Casaroliho, který poté koncelebroval mši. Účastníky přišel pozdravit také předseda ONV v Uherském Hradišti Zdeněk Lapčík. Jakmile všechny přivítal na mírové manifestaci byl vypískán. K věřícím též promluvil ministr kultury⁷³ České socialistické republiky Milan Klusák. Ten, když viděl negativní reakce na předešlého řečníka vedl svoji řeč ve smířlivějším duchu.⁷⁴ ⁷⁵ Mše která se na Velehradě uskutečnila v neděli 7. července 1985 byla největším náboženským shromážděním od konce 2. světové války.⁷⁶ Podle oficiálních odhadů se jí zúčastnilo asi 100 000 návštěvníků. Neoficiální odhady hovoří o čísle 250 000. Byli to převážně věřící z ČSSR, ale i ze zahraničí. Přibližné 60 % účastníků byli mladí lidé do 25 let. Ne všichni byli věřící, pro některé účastníky byla motivací podpora akce, která nebyla v souladu s oficiální politikou státu. Největší význam měla ale pout' pro věřící. Začali se dostávat z izolace a dali o své existenci vědět. V dalších letech si začal režim uvědomovat, že účast lidí na podobných akcích bude narůstat.⁷⁷

Po národní pouti na Velehrad v roce 1985 vznikla mezi olomouckými křesťany myšlenka na vytvoření audiovizuálního programu dokumentujícího tuto událost. Kdo byl iniciátorem, není dnes zcela jasné. Výpovědi pamětníků se v tomto bodu částečně rozcházejí. J. Suchánek vzpomíná, že autorem této myšlenky byl římskokatolický kněz z Dómské farnosti v Olomouci kaplan Stanislav Čevela. Ten získal od návštěvníků Národní pouti mnoho fotografií, bylo jich něco mezi 200 až 400. Také se mu podařilo získat zvukový záznam z pouti. Čevela si uvědomoval, že lidé, kteří se na Velehrad

⁷² CUHRA, Jaroslav: *Skrytý zápas – Stát, katolická církev a mládež a druhé dekádě normalizačního režimu*, in: Ostrůvky svobody. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny ČR, 2002, s. 135 ISBN 80-7285-016-4

⁷³ CUHRA, Jaroslav: *Skrytý zápas – Stát, katolická církev a mládež a druhé dekádě normalizačního režimu*, in: Ostrůvky svobody. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny ČR, 2002, s. 107 ISBN 80-7285-016-4

⁷⁴ Rozhovor s Josefem Šichem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci 23. 2. 2011.

⁷⁵ CUHRA, Jaroslav: *Skrytý zápas – Stát, katolická církev a mládež a druhé dekádě normalizačního režimu*, in: Ostrůvky svobody. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny ČR, 2002, s. 135 – 136. ISBN 80-7285-016-4

⁷⁶ ⁷⁶ CEZARY, Miza, Andrzej. *Význam Agapé pro pronásledovanou církev podle Josefa Zvěřiny*. 1. vyd. Opava: Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, 2007, s. 18. ISBN 978-80-7248-414-0

⁷⁷ CUHRA, Jaroslav: *Skrytý zápas – Stát, katolická církev a mládež a druhé dekádě normalizačního režimu*, in: Ostrůvky svobody. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny ČR, 2002, s. 135 – 136 ISBN 80-7285-016-4

nedostali, si o této události, mající pro věřící veliký význam, nemohli udělat ucelený názor. Z tohoto důvodu se rozhodl vytvořit komponovaný program, na kterém by se diapozitivy z Velehradu promítaly za doprovodu zvukového záznamu. Tento program pak zamýšlel distribuovat do farností, za účelem informovanosti a pastorece věřících. S tímto záměrem se obrátil na V. a J. Suchánkovy. Oba bratři byli aktivními katolíky, kteří se angažovali v olomouckém křesťanském dění. J. Suchánek se pouti osobně zúčastnil, na Velehrad se vydal nočním pochodem coby pěší poutník s lidmi z olomouckých křesťanských společenství.^{78 79} Křesťanská společenství je nutné chápat jako volná sdružení většinou velice dobře známých lidí. Tato společenství se scházela, na farách, v kostelích, či soukromých bytech, za účelem sdílení a prohlubování víry. V Českých farnostech funguje tento způsob setkávání dodnes.

V. Suchánek vzpomíná, že silným motivem pro vytvoření filmu o pouti se mu stala krátká reportáž československé televize. Tam, jak si pamatuje, zazněl zhruba tento komentář: „Na Velehradě se uskutečnila mírová slavnost k tisíci stému výročí úmrtí Metoděje, protistátní živly se ji pokusily neúspěšně narušit“. V. Suchánek se rozhodl, že je třeba něco pro informovanosti věřících udělat.^{80 81}

Reportáž Československé televize ze dne 7. července 1985 lze dnes najít v archivu Čt24. Zmínka o protistátních živlech v ní sice není, přesto se z dnešního pohledu za zcela objektivní pokládat nedá. Zazněl v ní komentář posuzující celou událost jen z pohledu tehdejší státní politiky. Církvi v ní nebyl dán prostor pro vyjádření. Po tomto bod se tedy vzpomínky bratří Suchánkových liší. Čevela se odmítl k těmto událostem vyjádřit, takže jeho pohled na danou věc zůstává nezmapován.

Z pozdějších rozhovorů mezi bratry Suchánkovými vzešel nápad vytvořit film z projekcí fotografií, za využití zvukových záznamů. Přestože byl V. Suchánek filmový režisér, váhal, zda se výroby filmu ujme. Obával se problémů souvisejících s chybějícím zázemím pro realizaci.^{82 83}

⁷⁸ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 5.3.2010.

⁷⁹ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

⁸⁰ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 12.1.2010.

⁸¹ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

⁸² Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 5.3.2010.

⁸³ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

Jednou z možností jak film vytvořit, bylo užití filmové kamery 8, nebo 16 mm. Zajištění kamery, střížny a projektoru, včetně filmové suroviny však bylo finančně velmi nákladné. Cena kotouče 16 mm filmu poskytující tři minuty záznamu, byla zhruba sto šedesát korun, vyvolání pak asi sto korun. Průměrná hrubá měsíční mzda byla v roce 1985, 2920⁸⁴ korun. Vyvolání filmu by přineslo další problémy. Poslat film s náboženskou tematikou, která byla v tehdejších sdělovacích prostředcích téměř naprostým tabu, do laboratoře znamenalo připravit se na možný zájem ze strany StB. Vyvolání filmu u filmových amatérů zase představovalo riziko jejich vlastní autocenzury. Filmový program by představoval distribuční problém. Nutné by bylo převážení techniky spolu s vyškoleným promítačem. Z těchto důvodů vybral V. Suchánek pro záznam filmu videotechniku, tedy videokameru a videorekordér. Videotechnika byla v té době světovou novinkou, s tomu odpovídající vysokou cenou. Zakoupit ji bylo možné jen v Tuzexu, ale i tam byla nedostatkovým zbožím. Cena videorekordéru se pohybovala zhruba kolem 7000 – 8000 Kčs. Videokazety se prodávaly za zhruba 400 Kčs. Tato technika měla ale i několik nesporných výhod. Natáčení bylo méně nákladné, stejně jako následné pořizování kopií a jejich distribuce.^{85 86}

5.2. Velehrad 85

Anotace: „*Více než 100 diapozitivů a originální zvukový záznam z pouti na Velehradě k výročí úmrtí 1100 let úmrtí sv. Metoděje tvoří první film, díky kterému studio získalo svůj název. Snímek, který již několikrát použila ČT, má zásadní vypovídající hodnotu o době i odvaze lidí v tehdejší ČSSR*“.⁸⁷

V roce 1985 vlastnilo v ČSSR videotechniku jen málo lidí. Na Moravě byla pravděpodobně jen jedna kamera.⁸⁸ Tu vlastnil katolický kněz Karel Jašek z Uherského Brodu. Získal ji darem od příbuzných z Rakouska. Pro účely natáčení se od něj kameru podařilo zapůjčit. Nedílnou součástí kamery byl také záznamový videorekordér, protože

⁸⁴ Český statistický úřad. 2011. *Průměrná hrubá měsíční mzda* [online]. [cit. 22. 04. 2011]. Dostupné z WWW: http://www.czso.cz/csu/dyngrafy.nsf/graf/mzdy_1985

⁸⁵ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 12.1.2010.

⁸⁶ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

⁸⁷ Studion Velehrad. 2010. *Velehrad 85* [online]. [cit. 20. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.studiovelehrad.cz/filmografie.htm#>

⁸⁸ PTÁČEK, Luboš. *Nacionlismus a film, Morava ve filmu*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002, s. 165. ISBN 80-244-0552-0

kamera sama o sobě neumožňovala ukládání videozáznamu.⁸⁹ Před tvůrci tak stála otázka, jak převést fotografie do videozáznamu. Jedinou technicky řešitelnou možností, bylo jejich promítnutí diaprojektorem na bílou stěnu a následné zaznamenání takto reprodukováného obrazu videokamerou. K výrobě filmu bylo získáno přibližně 400 diapozitivů. Všechny materiály nebylo možné dát vyvolat do jedné laboratoře. Koncentrace mnoha filmů s náboženskou tematikou by pravděpodobně vzbudila pozornost StB. Některé filmy se vyvolávaly doma, jiné byly jednotlivci zasílány na zhotovení do laboratoří. Shromáždění všech potřebných diapozitivů a jejich vytřídění pro účely natáčení tak trvalo přibližně do podzimu 1985.^{90 91}

Kromě amatérsky pořízených zvukových záznamů se J. Suchánek, který měl kontakty na olomouckém arcibiskupství, podařilo opatřit oficiální zvukový záznam poutě. Ten mu pravděpodobně poskytl ceremoniář biskupa Josefa Vraný pater Josef Šich. Tento záznam církve pořídila přímo na Velehradě pro vlastní účely.⁹² Šich byl s bratry Suchánkovými v blízkém kontaktu. Na skutečnost, zda-li jim záznam předal, si už nevzpomíná, považuje to ale za velice pravděpodobné. V roce 1985 připravoval Vranovi liturgii na Velehradskou pout'. Vzpomíná, že záznam pořídili technici z Uherského Brodu. Na audio kazetě mu poté nahrávku předal kněz z farnosti na Velehradě Stanislav Hašák.⁹³

Natáčení filmu proběhlo někdy na přelomu srpna a září 1985 v bytě V. Suchánka v Olomouci, celý projekt režíroval a zaznamenával na kameru. Určoval kompozici obrazu a délku jednotlivých záběrů. Na výrobě s ním spolupracovali J. Suchánek a Jaroslav Gottwald. Oba jako přímí účastníci poutě, kontrolovali chronologické řazení fotografií v závislosti na tom, jak se na nich znázorněné události odehrály v reálném čase.⁹⁴ Při natáčení byla použita jen základní dostupná technika: kamera s videorekordérem, diaprojektor a kazetový magnetofon.^{95 96}

⁸⁹ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

⁹⁰ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 12.1.2010.

⁹¹ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

⁹² Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

⁹³ Rozhovor s Josefem Šichem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci 23.2.2011.

⁹⁴ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 5.3.2010.

⁹⁵ Příloha č. 1, Zvukové záznamy rozhovorů: Rozhovor s Vladimírem Suchánkem 12.1.2010

⁹⁶ Příloha č. 1, Zvukové záznamy rozhovorů: Rozhovor s Vladimírem Suchánkem 16.3.2010

Realizace střihu nebyla za těchto podmínek jednoduchá. Střih probíhal v záznamovém videorekorderu, který byl připojen ke kameře. Videorekordér se ovládal pomocí kamery. Přestože byla technika amatérská, umožňovala střih bez viditelných mezer mezi záběry. Bylo možné například do jednominutového záběru vstříhnout další dvacetivteřinový. Po natočení a sestřihání obrazové části byl k videorekorderu připojen magnetofon a tímto způsobem byla do obrazového záznamu nahrána zvuková stopa.⁹⁷ Natáčení proběhlo v září 1985 a trvalo jednu noc. S blížícím se ránem se stupňovala nervozita, která byla zesílena nutností vrátit videotechniku ještě téhož dne. Situace se v ranních hodinách zkomplikovala poruchou magnetofonu. Náhradní se tvůrcům podařilo vypůjčit od sousedů. Po celonočním úsilí byl film v deset hodin ráno dokončen.⁹⁸

Přestože bylo výsledné dílo natočeno jen z nasnímaných fotografií, diváci jej přijali kladně. V této době byl mezi věřícími o jakékoliv informace z náboženské oblasti velký zájem.⁹⁹ Stovky lidí se tak mohly dozvědět o náboženském shromáždění, které přerostlo v první veřejné vystoupení proti totalitní moci od srpna 1969.¹⁰⁰ Premiéra filmu se uskutečnila v listopadu 1985, pravděpodobně pod patronací Čeveli, na Dómské faře v Olomouci. Čevela vlastnil velkou barevnou televizi zahraniční výroby, kterou dostal darem od biskupa Vrany. (Videorekordér zapůjčila soukromá osoba.) Na premiéru bylo, kvůli utajení, ústně pozváno dvacet až třicet nejbližších přátel.

Po premiéře se začalo s kopírováním VHS kazet. Zájemci, kteří se o existenci filmu dozvěděli, měli možnost doručit tvůrcům prázdnou VHS kazetu. Na tu se, z důvodů utajení, napsalo jen křestní jméno vlastníka, popřípadě název místa doručení. Na příjmení a konkrétní adresu se nikdo neptal. Kopírování neprobíhalo kontinuálně. K rozmnožování kazet bylo zapotřebí dvou videorekordérů, ty v té době vlastnilo jen málo lidí a tak se na zapůjčení muselo mnohdy dlouhou dobu čekat. Šich v té době jeden videorekordér¹⁰¹ měl. Není si dnes zcela jistý, zda ho tvůrcům půjčoval, tuto možnost ale připouští. Technicky se pak kopírování řešilo propojením dvou přístrojů kabelem. Do jednoho se vložila VHS kazeta s originálem a záznam byl následně

⁹⁷ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 5.3.2010.

⁹⁸ Příloha č. 1, Zvukové záznamy rozhovorů: Rozhovor s Vladimírem Suchánkem 16.3.2010

⁹⁹ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 5.3.2010.

¹⁰⁰ PTÁČEK, Luboš. *Nacionlismus a film, Morava ve filmu*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002, s. 163. ISBN 80-244-0552-0

¹⁰¹ Rozhovor s Josefem Šichem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci 23.2..2011.

zkopírován na prázdnou kazetu ve druhém přístroji. Když se podařilo videorekordéry zapůjčit, kopírovalo se téměř nepřetržitě - často celou noc, aby byla uspokojena poptávka zájemců.¹⁰² Filmu tak vzniklo tak zhruba 100 VHS kazet, které byly distribuovány po celé ČSSR.¹⁰³

5.3. Den pro Agape

Anotace: „*Dokumentární celovečerní film s P. ThDr. Josefem Zvěřinou, ve kterém přístupným způsobem vysvětluje katolickou dogmatiku. Vyvážené obsahové a formální zpracování pasovalo snímek na kultovní film studia*“.¹⁰⁴

Na přelomu let 1986 a 1987¹⁰⁵ přišli V. a J. Suchánkovi s myšlenkou natočit, na základě Zvěřinových přednášek film. Ten by se stal zhuštěnou vizuální podobou¹⁰⁶ jeho výkladu. Bratři Suchánkovi Zvěřinu oslovily, ale ten okamžitě odmítl, měl totiž špatné zkušenosti z dřívějšíka. V Bratislavě vznikla asi 40 minutová, černobílá a velice nekvalitní nahrávka jeho přednášky. Další přednášky kolovaly mezi lidmi na audio kazetách, jichž kvalita byla také nízká. Zvěřina se obával, že by se něco podobného mohlo opakovat. Později, až mu V. Suchánek vysvětlil koncepci filmu, souhlasil.¹⁰⁷ Film byl zamýšlen jako pastorační, tedy osvětový prostředek, jež by divákovi podal základní informace o křesťanské víře a církevním životě. Měl se zabývat základními pravidly a vztahy křesťana k církevním dogmatům. Strukturován byl do kapitol, přičemž každá z nich měla představovat jednu ze základních věcí, nad kterou se věřící člověk zamýšlí. Byla to témata jako: Bůh, Kristus, církev, svátost, modlitba, víra, Duch svatý. Zvěřina byl požádán, aby si pro každé téma připravil zhruba 15 min. dlouhý výklad.^{108 109} Obsah každého z dvanácti témat byl plně v jeho kompetenci. Na tomto základě vytvořili V. a J. Suchánkovi orientační bodový scénář,¹¹⁰ který V. Suchánek převedl do podoby technických poznámek. Film byl koncipován jako jeden den v životě

¹⁰² Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

¹⁰³ PTÁČEK, Luboš. *Nacionlismus a film, Morava ve filmu*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002, s. 163. ISBN 80-244-0552-0

¹⁰⁴ Studion Velehrad. 2010. *Den pro Agapé* [online]. [cit. 20. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.studiovelehrad.cz/filmografie.htm#>

¹⁰⁵ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

¹⁰⁶ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

¹⁰⁷ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

¹⁰⁸ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 12.1.2010.

¹⁰⁹ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

¹¹⁰ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

poutníka, kterého představoval Zvěřina. J. Suchánek přišel s myšlenkou, aby celý den ohraničovaly modlitby, které se věřící člověk modlí. Tedy ranní chvály, polední Anděl Páně, večerní chvály a kompletář. Celek filmu je tak tvořen ze tří částí. V. Suchánek sestavil dramaturgickou výstavbu takto zvoleného systému, aby modlitba do filmu logicky zapadala. Jako spojovací prvek, zvolil skladbu Intráda, část Glagolské mše ¹¹¹, od Leoše Janáčka. Intráda fungovala jako předzvěst dalších částí. Ve filmu se objevila ráno i v poledne a byla následována rychlým sledem záběrů, které se později objevily v následující sekvenci. Večer zazněl Epilog, který uvozoval závěr. Skrytých hudebních a zvukových motivů, bylo zvoleno více. J. Suchánek se zajímal o ptačí zpěv, proto vybral pro každé z probíraných témat zvukový podkres v podobě zpěvu jiného ptáka. Vždy tak, aby mluvené slovo symbolicky doplnil. Například svítání v úvodu filmu je podkresleno zpěvem kosa. Když Zvěřina hovoří na louce o víře, zazní zpěv datla. Datel, který klove do tvrdého dřeva, symbolizuje pevnost víry. U Ducha svatého zpívá sedmihlásek hajní symbolizující sedm darů ducha svatého. Skřivan lesní, který zpívá jen v noci, zazní u tématu církve, která zažila pronásledování a byla jako v katakombách. Nejsvětější Trojici doprovázel zpěv rorýse obecného, trojjedinnost symbolizoval jeho zpěv jakoby trojitých trylků. Výklad o Panně Marii zaznívá na horké letní louce, pro kterou je typický skřivan luční. Ten zpívá monotónní trylky se smutným zakončením, symbolem utrpení, které musela prožít matka Maria vidící jít Ježíše na smrt. Kromě Janáčkovy Intrády a ptačího zpěvu zaznívají ve filmu také, tehdy mezi křesťany populární, kánony z poutního místa v Taizé. ¹¹² Dále se tam objeví kytarové variace Mariána Jahody. ¹¹³ Zvěřina se ve svém výkladu rovněž dotýká ekologie, kdy pojímá přírodu jako Boží dar. Při těchto slovech se v detailním záběru objeví červená, bílá a modrá rostlina, jako symboly československé státní vlajky. Užitím této promyšlené dramaturgie se film nestal jen monotónní teologickou přednáškou, ale dílem, které mělo upoutat divákovu pozornost. ¹¹⁴

J. Suchánek zajišťoval přípravy na natáčení produkčně. Jednalo se o klasickou produkci v podmínkách illegality s malými finančními prostředky a z toho plynoucími určitými problémy. Jako základna pro natáčení byla zvolena fara na poutním místě

¹¹¹ Rozhovor s Jaroslavem Dopitou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci 26.3. 2010.

¹¹² Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

¹¹³ Rozhovor s Marianem Jahodou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 8.4.2011.

¹¹⁴ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

Kalvárie v Jaroměřicích u Jevíčka, kterou tehdy poskytl farář Pavel Kupka, jež byl knězem v nedalekém Jevíčku. Technika byla opět vypůjčená, jednu kameru spolu se záznamovým rekordérem poskytl Jašek. Druhou záložní kameru se záznamovým rekordérem a klasickým videorekordér zapůjčil manželský pár ze Žeravin na jižní Moravě (stalo se tak na přimluvu tamního kněze). Další použitou technikou byl fotografický stativ, přenosná barevná televize Color Oravan, kabely, konektory, mikrofon a světla. Zajištěno bylo jen několik nejjednodušších rekvizit: svetr, boty a batoh pro P. Zvěřinu představujícího poutníka, ubrousky a jídlo pro imitaci oběda během cesty a zelenina, jako dekorace na večerní scéně. Dodávku na přepravu zapůjčil známý bratří Sucháneků. Vedení Olomouckého Arcibiskupství nelegální natáčení nepodporovalo. Finance byly tedy získány od jednotlivých věřících a několika kněží, jako dary. Soukromé osoby tvůrcům darovaly menší částky 50, nebo 100 Kčs, kněží přispívali více (několikrát se stalo, že přispěli i 5000 Kčs). Všechny půjčky byly zdarma, Zvěřina i tvůrci pracovali bez nároku na honoráře. Přímé náklady na natáčení byly jen na benzín a potraviny.¹¹⁵

Důvodem, proč byl Den pro Agapé natočen až dva roky po prvním filmu Velehrad 85, byla obava z možného zásahu StB, ale i absence vlastní techniky. Každý, kdo se na projektu nějak účastnil, více, či méně riskoval, Jašek a Kupka například odebrání státního souhlasu.¹¹⁶ Natáčení Dne pro Agapé bylo naplánováno na druhou polovinu července 1987.¹¹⁷ Zvěřina filmařům přislíbil, že jim bude k dispozici od začátku víkendu po pět následujících dní.¹¹⁸ Den před jeho příjezdem navštívili bratří Suchánkovy lokace, kde vytipovali vhodná místa pro natáčení.¹¹⁹ Před inkriminovaným víkendem vyzvednul Zvěřinu J. Suchánek na hlavním vlakovém nádraží v Olomouci. Cesta do Jaroměřic byla nechtěně prodloužena poruchou automobilu.¹²⁰ V Jaroměřicích na faře Zvěřina filmařům oznámil, že může být k dispozici jen do nedělního rána. Film tak vznikl velice hekticky, během 48 hodin.¹²¹ Po zahájení natáčení, v pátek večer,

¹¹⁵ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

¹¹⁶ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 12.1.2010.

¹¹⁷ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

¹¹⁸ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

¹¹⁹ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

¹²⁰ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

¹²¹ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

přestala jedna z kamer fungovat. Štáb měl k dispozici dvě identické kamery, tak byla jedna nahrazena druhou záložní.¹²²

Film režíroval a na kameru snímal V. Suchánek, vytvářel kompozici obrazu, Zvěřinovi dával pokyny, jak dlouho má mluvit, kdy dělat pauzy a podobně. Přímo při natáčení s ním spolupracoval J. Suchánek, který měl v kompetenci, kromě produkce, také obsahovou podobu jednotlivých scén. Se Zvěřinou se spolupracovalo bez problémů, všechno text řekl napoprvé.¹²³ Na lidi ve svém okolí působil velice vzdělaně, jako teolog na vysoké úrovni.¹²⁴ Funkci zvukaře měl při natáčení Dopita. Na improvizovaném držáku, vyrobeném z tyče od smetáku, byl uchycen mikrofon, který byl napojen audio vstupem do kamery. Na audio výstup byla napojena sluchátka, kterými Dopita kontroloval poměry a intenzitu zvuku.¹²⁵ Zázemí během natáčení zajišťovala manželka Jaroslava Dopity Alexandra Dopitová (vařila jídlo a starala o se ubytování na faře).¹²⁶

Po hlavním natáčení byly v okolí Jaroměře realizovány dotáčky. Jednalo se například o záběry cesty a lánu obilí, detailní záběry květin apod., které se v předchozí časové tísní nepodařilo zaznamenat. Při této práci bylo nutné dbát, aby natáčení probíhalo na stejných místech a přibližně ve stejnou denní dobu. Záběry, na kterých je ranní svítání, byly pořízeny v Brancouzích na Českomoravské Vrchovině. Celkově si vyžádalo pořizování dotáček několik víkendů v průběhu dvou až tří měsíců.¹²⁷

Jednou z nejsložitějších postprodukčních fází bylo získání hudby. Kánony z Taizé nazpívala schola z Římskokatolické farnosti svatého Václava v Olomouci (Dóm). Natáčení proběhlo v kapli svaté Barbory vedle Dómu. Vše se podařilo vytvořit během jedné soboty, přibližně za tři hodiny. Zvuk zaznamenával na magnetofon, prostřednictvím dvou mikrofónů, J. Dopita. J. Suchánek měl připravený seznam vybraných skladeb, každá z nich byla nazpívána několikrát. Improvizované kytarové variace byly nahrány ve stejné kapli, ztvárnil je Marián¹²⁸ Jahoda. Všichni účinkující pracovali bez nároku na honorář. Některé ptačí zpěvy zaznamenal Dopita ve volné

¹²² Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

¹²³ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

¹²⁴ Rozhovor s Jaroslavem Dopitou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci 26.3. 2010.

¹²⁵ Rozhovor s Jaroslavem Dopitou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci 26.3. 2010.

¹²⁶ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

¹²⁷ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

¹²⁸ Rozhovor s Marianem Jahodou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 8.4.2011.

přírodě, další stáhl z dostupných zdrojů a část dodal ze své sbírky J. Suchánek.¹²⁹ Janáčkova intráda byla nahrána z LP desky.¹³⁰

S použitím hudby se pojila otázka autorských práv. O této problematice tvůrci diskutovali, měli určité obavy¹³¹, ale nakonec se shodli, že není zásadní. Zpěvy z Taizé nebyly žádnými autorskými právy chráněny, naopak byly určeny k volné interpretaci, jako šíření Boží zvěsti. Kytarové variace byly improvizacním dílem Jahody a ptačí zpěv nebyl autorsky chráněn. Jediným problémovým bodem bylo použití hudby Leoše Janáčka. V této záležitosti V. Suchánek prohlásil, že v době samizdatu se nebudou autorskými právy zabývat. Díla navíc neměla sloužit ke komerčním účelům.¹³²

Stříhové práce probíhaly v bytě u V. Suchánka na podzim 1987, trvaly několik dnů.¹³³ Produkčně jej zajišťoval J. Suchánek, domluvil termín a zajistil občerstvení. Pracovalo se o víkendech nebo po práci. O víkendech se stříhalo celý den, ve všední dny po odpoledních a večerech. Kolem 19 hod se práce přerušila například večeri v restauraci a pak se pokračovalo ve stříhu někdy až do 2 hod po půlnoci.¹³⁴ Obraz se stříhal pomocí dvou půjčených videorekordérů a kamery. Stříh byl obtížný, protože rekordéry nebyly určeny primárně na stříh. Rekordér JVC HR 10, který při natáčení zaznamenával obraz, však primitivní stříh umožňoval. Kabelem s ním byl spojen běžný rekordér, do kterého se vkládaly kazety s natočeným materiálem. Rekordér byl ovládán kamerou. Pomocí funkce stand-by připravil pásku na stříh při příštím spuštění kamery a nevznikala tak obrazová vada s mezerou mezi okny. Zvuk byl pod obraz vkládán pomocí amatérsky¹³⁵ vyrobeného mixážního pultu. Tento pult měl z jedné strany vstupy pro tři kazetové magnetofony. Z druhé strany byl výstup pro připojení k videorekordéru. Při vlastní výrobě tak stříhový rekordér ovládal V. Suchánek, záznam zvuku J. Dopita a rekordér s pracovními záběry J. Suchánek. Vše se muselo synchronizovat najednou. Takto se stříhalo doslova systémem „raz, dva, tři, teď“.¹³⁶

¹²⁹ Rozhovor s Jaroslavem Dopitou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci 26.3. 2010.

¹³⁰ Rozhovor s Jaroslavem Dopitou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci 26.3. 2010.

¹³¹ Rozhovor s Jaroslavem Dopitou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci 26.3. 2010.

¹³² Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

¹³³ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

¹³⁴ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

¹³⁵ Rozhovor s Jaroslavem Dopitou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci 26.3. 2010.

¹³⁶ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

¹³⁷ Celková doba vzniku filmu, od námětu po dokončení, trvala přibližně půl roku. ¹³⁸
V roce 1992 tvůrci film znovu sestříhali pomocí moderní poloprofesionální techniky. ¹³⁹

Premiéra filmu se uskutečnila na podzim, pravděpodobně v září, roku 1987 v bytě J. Suchánka. Promítalo se z videorekordéru na televizi. Pozváno bylo asi dvacet až pětadvacet nejbližších známých. ¹⁴⁰ Zvěřina se premiéry nezúčastnil, i přesto mu bylo doručeno pět VHS kazet. Z počátku k filmu přistupoval s nedůvěrou, ale zhruba za měsíc se ozval. Prostřednictvím undergroundových „kanálů“ přišla zpráva, že je nadšen. Zároveň si objednal dalších 30 kopií. Kopírování však bylo pomalé, kvůli nedostatku kazet a složitému zapůjčování rekordérů. Během krátké doby přišlo od Zvěřiny, prostřednictvím soukromých kurýrů, několik obálek s čtyřmi sty bonů, které byly určeny na nákup kazet v Tuzexu. Kazety se tam musely z opatrnosti kupovat maximálně po dvou kusech, nákup byl rozdělen mezi více osob. Většinou je nakupovali V. a J. Suchánkovi, jejich známý Oldřich Kučera a další lidé. Vždy se tak muselo dít s časovým odstupem, aby nevzbudili podezření.

Distribuce a kopírování kazet probíhalo podobně jako u prvního filmu. Zájemci nechávali V. a J. Suchánkovým prázdné kazety se jménem. V okamžiku, kdy byly kazety nahrány, si je sami vyzvedli nebo jim byly doručeny. Krátce po výrobě probíhala distribuce převážně přes Zvěřinu, ten kazety rozdával na svých přednáškách a také lidem s kontakty na farnosti, kde někdo vlastnil videorekordér. Tam probíhaly projekce většinou na farách. ¹⁴¹

5.4.Zrod studia

Výroba filmu Velehrad 85 byla pro jeho tvůrce ojedinělým počinem. Myšlenka na založení ilegálního studia se neobjevila před, ani během natáčení filmu Den pro Agapé. Při stříhových pracích z diskusí mezi bratry Suchánkovými a Dopitou počala vznikat idea na založení křesťansky orientovaného studia. Ani tehdy ještě nebylo rozhodnuto. Na začátku Dne pro Agapé se již objevilo Cyrilometodějské logo, uvozující pozdější filmy, ale studio stále neexistovalo. Myšlenka se navrátila a potvrdila až jako

¹³⁷ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 12.1.2010.

¹³⁸ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

¹³⁹ Rozhovor s Petrem Vrbkou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

¹⁴⁰ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

¹⁴¹ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

reakce na Zvěřinovo nadšení z filmu a zájem o další kazety. Studio Velehrad tak bylo neformálně založeno koncem roku 1987. Zakládajícími členy byli V. a J. Suchánkovi a Dopita. Název Studia Velehrad odkazoval k několika věcem. Především to byla reakce na Národní pouť na Velehradě v roce 1985, pocta významnému poutnímu místu a v poslední řadě odkaz na první film Velehrad 85.¹⁴²

Zvěřinova přízeň přinesla kromě morální podpory a peněz na VHS kazety i další hmatatelné výsledky. Přes Rakouskou pobočku organizace Kirche in Not se mu pro Studio Velehrad podařilo obstarat peníze na financování nové techniky. Jednalo se o 30 000 bonů,¹⁴³ Brzy bylo ve Studiu Velehrad rozhodnuto, že bude koupena kamera a záznamový rekordér. Na základě zpráv od známých se bratři Suchánkovi dozvěděli o prodeji vhodné kamery v pražském Tuzexu. V. Suchánek ji tam na začátku roku 1988 zakoupil. V prodejně nebyl ke kameře k dispozici záznamový rekordér tzv. port table, bez kterého byla kamera nepoužitelná. Rekordér se podařilo objevit v brněnském Tuzexu, kde ho zakoupil J. Suchánek.¹⁴⁴

Studio Velehrad bylo od svého založení orientováno na výrobu filmů s náboženskou tematikou, přesto žádnou ucelenou dramaturgii nemělo. Filmy byly natáčely spontánně a témata se vybírala jako reakce na aktuální problémy a dění. Cílem tvorby bylo také bojovat proti kýči, který se ve filmech s náboženskou tematikou objevoval. Dalším úkolem bylo dát filmům nějakou uměleckou¹⁴⁵ a výtvarnou hodnotu. Tvůrci také chtěli mapovat určité skutečnosti, o kterých se veřejně nemluvílo. Větší produkci bránil nedostatek času, protože členové Studia Velehrad chodili do svých občanských zaměstnání. Problémem byla rovněž finanční náročnost. Intenzivnější tvorbě bránilo i neustálé potencionální nebezpečí zásahu ze strany StB.^{146 147} Lidem ze studia nepřipadalo, že tvoří v ilegality v pravém slova smyslu, protože v 80. letech byla v Československu amatérská filmová tvorba dosti rozšířená. Problém spatřovali v tom,

¹⁴² Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 12.1.2010.

¹⁴³ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

¹⁴⁴ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 12.1.2010.

¹⁴⁵ Rozhovor s Pavlem Langerem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

¹⁴⁶ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

¹⁴⁷ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 12.1.2010.

že vytvářejí filmy s náboženskou tematikou, která byla v tehdejších sdělovacích prostředcích téměř opomíjena.¹⁴⁸

5.5. Setkání s kardinálem Tomáškem

Anotace: „*Celovečerní dokumentární film o kardinálovi Františkovi Tomáškově v době, kdy vyhlašoval Desetiletí duchovní obnovy národa. Portrét významné osobnosti našich novodobých dějin, který byl připravován za nejvyššího utajení a proti vůli oficiálních komunistických úřadů*“.¹⁴⁹

Po úspěchu filmu *Den pro Agapé* se brzy objevila další příležitost k natáčení. Kardinál František Tomášek vyhlásil první adventní neděli 29. listopadu 1987 tzv. Desetiletí duchovní obnovy. Desetiletí nebylo zaměřeno jen na věřící katolíky, ale na spolupráci všech lidí dobré vůle. Vycházelo z evangelia, kdy jeho úkolem bylo pomoci zahojit rány minulosti, vzbudit u lidí pocity vnitřního obrácení a hledání pravdy. V pastýřském dopise čteném věřícím v kostelích bylo uvozeno textem z Lukášova evangelia.

„*Bratři a sestry! Vzpřimte se a zdvihněte hlavu, protože se blíží vaše vykoupení (Lk 21/28). A to všechno proto, že víte, jaký je nyní čas: že vám už nastala hodina, kdy je třeba probrat se ze spánku. Noc pokročila, den se přiblížil. Zanechme tedy skutky temnoty a oblečme se do výzbroje světla (Řím 13, 11-12).*

Každý rok Desetiletí byl zaměřen na určitou oblast lidského života a měl svého patrona. V roce 1988 to byla služba životu, jejímž patronem byla bl. Anežka Česká. K příležitosti prvního roku Desetiletí vyzval kardinál Tomášek věřící k pouti jejímu uctění. Pout' se uskutečnila 6. března 1988¹⁵⁰ v Katedrále Svatého Václava na Pražském hradě.¹⁵¹ Státní moc předpokládala velký zájem věřících o tuto událost, proto připravila rozsáhlé množství protiopatření. V Praze omezila dopravu, nechala preventivně zadržet

¹⁴⁸ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 12.1.2010.

¹⁴⁹ Studion Velehrad. 2010. *Setkání s kardinálem Tomáškem* [online]. [cit. 20. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.studiovelehrad.cz/filmografie.htm#>

¹⁵⁰ Balík, Stanislav, Hanš, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945 – 1989*. 1.vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007 s. 60. ISBN 978-80-7325-130-7

¹⁵¹ Balík, Stanislav, Hanš, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945 – 1989*. 1.vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007 s. 100-102. ISBN 978-80-7325-130-7

některé režimu nepohodlné lidi a do ulic nasadila milicionáře. Přesto se pouti nepodařilo zamezit.¹⁵²

Kardinál Tomášek byl jako hlava české katolické církve pro mnoho lidí velkou morální autoritou a svým způsobem i politickou osobností. Ve Studiu Velehrad se rozhodli pout' natočit.¹⁵³ V den jejího konání se do Prahy odděleně vydali bratři Suchánkoví. Setkat se měli až na místě před katedrálou. J. Suchánek přišel první a čekal s připravenou kamerou před katedrálou na bratra, který přišel krátce před zahájením mše.¹⁵⁴ Katedrála již byla plná, proto se jim nepodařilo dostat zcela dopředu, dostali se jen do čtvrté řady, odkud V. Suchánek mši natáčel. Kvůli lepšímu prostoru pro natáčení stál, po celou dobu mše svaté, na šikmé horní ploše kostelní lavice. Celá církevní slavnost trvala tři hodiny, V. Suchánek ji nepřetržitě natáčel. Po celou dobu ho ze spodu přidržoval bratr J. Suchánek. Natáčel se bez stativu z ruky, transfokátor kamery byl nastaven na maximum, výsledné záběry jsou z tohoto důvodu mihotavé a rozklepané. Stopáž¹⁵⁵ VHS kazet byla v té době 90, 120 a 180 minut, tvůrci s sebou měli k dispozici 180 minutovou kazetu a slavnost tak mohli natočit celou.¹⁵⁶ Po natáčení v katedrále se jim podařilo zaznamenat i kardinálovu zdravici věřícím a poutníkům z balkonu arcibiskupského paláce. Před palácem se takto, čas od času, objevovali jeho příznivci a provolávali hesla o náboženské svobodě¹⁵⁷ a vyjadřovali mu své sympatie¹⁵⁸ (například skandovali: „Ať žije Tomášek“ a podobně). Při natáčení vlála na Pražském hradě prezidentská standarda, která nasvědčovala pravděpodobně tomu, že prezident Gustáv Husák byl přítomen.¹⁵⁹ Někteří lidé z davu filmaře varovali před přítomností agentů StB oděných v civilu. Současně je ale ubezpečili, že na místě jsou lidé z Jazzové sekce a ti je před případným zásahem ochrání.¹⁶⁰

Po natáčení se vynořil otázka, jak naložit se zaznamenaným materiálem. Jak už bylo zmíněno, Studio Velehrad ucelenou dramaturgii nemělo. K zamýšlenému filmu

¹⁵² Balík, Stanislav, Hanš, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945 – 1989*. 1.vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007 s. 60. ISBN 978-80-7325-130-7

¹⁵³ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

¹⁵⁴ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

¹⁵⁵ Rozhovor s Petrem Vrbkou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

¹⁵⁶ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 12.1.2010.

¹⁵⁷ Balík, Stanislav, Hanš, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945 – 1989*. 1.vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007 s. 61. ISBN 978-80-7325-130-7

¹⁵⁸ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

¹⁵⁹ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 12.1.2010.

¹⁶⁰ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

neexistoval dopředu žádný scénář, vznikal až během natáčení. Později bylo rozhodnuto, dotočit k záznamu mše rozhovor s kardinálem Tomáškem. Dramaturgická koncepce počítala s propojením mše a rozhovoru, výsledná podoba filmu byla ale dopředu nejistá. Nebylo totiž možné předpokládat, co se podaří s kardinálem natočit.¹⁶¹

Produkčně zajišťoval natáčení J. Suchánek. Nejsložitější bylo vyjednat setkání s kardinálem.¹⁶² Arcibiskupský palác na pražském hradě byl odposlouchávaný¹⁶³, a proto z tohoto důvodu kardinál Tomášek pouštěl při hovorech hudbu.¹⁶⁴ Naproti paláci bylo vojenské historické muzeum, z jehož oken bylo možné každého příchozího vidět.¹⁶⁵ Osobní vyjednávání bylo tedy velice riskantní. I přesto se před natáčením J. Suchánek s kardinálem setkal. Pravidelně k němu, jednou až dvakrát ročně, jezdil s několika katolíky referovat o situaci a dění v Olomouci, tuto skupinu vedla Eliška Kovalová. Tato žena znala kardinála Tomáška ještě z dob jeho kněžského působení na Hané, v Moravské¹⁶⁶ Huzové. Tehdy ji jako čtrnáctiletou přivedl k víře a později se stal jejím duchovním rádcem a zpovědníkem. Setkání s kardinálem pomohli vyjednat i Zvěřina a Mádr, kteří s ním udržovali blízké osobní vztahy.¹⁶⁷ Mádr hovoří o spolupráci s Tomáškem ve své vzpomínkové knize.

*„S několika staršími znalci církevních poměrů, mezi než patřil i pozdější kardinál Miloslav Vlk, jsem vytvořil pracovní skupinu Senior. Ta sledovala vývoj poněkud se zlepšující situace církve – nové možnosti a aktivity vznikající v terénu. Z toho vyplývaly strategické úvahy vyúsťující do praktického promýšlení možností zejména arcibiskupa Tomáška. Ten ochotně přijímal naše podněty a formulace, navrhující rozvíjení aktivit krytých jeho autoritou. Potřeboval podporu, aby při své spíše, poddajné povaze uměl úřadům objasnit nutnost kroků stále více vyžadovaných katolickým lidem.“*¹⁶⁸

O kontaktech na Josefa Zvěřinu a dalších aktivních katolicích pokračuje dále.

¹⁶¹ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

¹⁶² Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

¹⁶³ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

¹⁶⁴ Rozhovor s Jaroslavem Dopitou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci 26.3. 2010.

¹⁶⁵ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

¹⁶⁶ KONÍČEK, Jiří. *Modus vivendi v historii vztahů Svatého stolce a Československa*. 2. Vyd. Olomouc: Společnost pro dialog církve a státu, o. s., s. 217. ISBN 80-239-6073-3

¹⁶⁷ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

¹⁶⁸ Mádr, Oto. *V zápas za Boží věc*. 1.vyd. Praha: Vyšehrad, 2007 s. 71. ISBN 978-80-7021-876-1

*„V 80. letech se projevovala aktivita církve stále výrazněji. Policejní stát zvýšil dohled, prováděl výslechy, zadržoval některé osoby i na několik dní. Byly to varovné signály: Sledujeme vás, nebudeme vám trpět „nezákonné“ aktivity. V odpověď na tuto situaci se vědomě sbližovala katolická skupina výrazných odpůrců režimu – Josef Zvěřina, Václav Vaško, Václav Malý, Oto Mádr. Vzájemně jsme se informovali o svých aktivitách i o reakcích zástupců moci.“*¹⁶⁹

Konkrétně pak setkání s kardinálem domlouval J. Suchánek přes Zvěřinu. K utajení komunikace používali slovní hříčky. Například: „babička to vzala“, znamenalo, že kardinál s natáčením souhlasí, „můžete přijet, babička bude v sobotu doma“, znamenalo v sobotu můžete přijet natáčet.¹⁷⁰

Natáčení proběhlo během jedné soboty, pravděpodobně na začátku května 1988. Filmaři přijeli do arcibiskupského paláce v osm hodin ráno automobilem řízeným J. Suchánkem. Štáb tvořil V. Suchánek, jako režisér celého projektu a kameraman, J. Suchánek jako produkční a Dopita jako zvukař.¹⁷¹ Natáčelo se na dvě kamery, první pořízenou z finančních prostředků od Zvěřiny a druhou zapůjčenou od Jaška. První kamera byla, jako záložní, upevněna pouze na stativ, na druhou natáčel V. Suchánek.¹⁷² Zaznamenávání zvuku zajišťoval Dopita.¹⁷³ Natáčelo se v kardinálově pracovně. Během návštěv a rozhovorů byl kardinál zvyklý pouštět hudbu, činil tak z obavy, že je odposloucháván. V průběhu natáčení na tom však netrval.¹⁷⁴ Bratři Suchánkovi si připravili otázky, které pak během rozhovoru J. Suchánek kardinálovi kladl.¹⁷⁵ V. Suchánek zamýšlel natočit k venkovní scéně, ve které dav zdraví kardinála na balkonu, její interiérový protizáběr. Tedy, takový, kdy Tomášek prochází pokojem ve svojí rezidenci a vstupuje na balkon. Kardinál mu ale nevyhověl a tak je v tomto záběru s breviáři, které jim přinesl jako dar. Záběr znovu neopakovali, protože při natáčení byli vystaveni velikému stresu a nervozitě. Pracovali ve spěchu a také se domnívali, že mohou být odposloucháváni StB. Poté kardinál svolil k natáčení v přilehlé kapli, kde ho

¹⁶⁹ Mádr, Oto. *V zápas za Boží věc*. 1.vyd. Praha: Vyšehrad, 2007 s. 72. ISBN 978-80-7021-87.6-1

¹⁷⁰ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

¹⁷¹ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

¹⁷² Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

¹⁷³ Rozhovor s Jaroslavem Dopitou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci 26.3. 2010.

¹⁷⁴ Rozhovor s Jaroslavem Dopitou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci 26.3. 2010.

¹⁷⁵ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

zaznamenali, jak se modlí.¹⁷⁶ Původně filmařům přislíbil jednu hodinu svého času, celkem u něj setrvali více jak tři hodiny.¹⁷⁷ Ještě před koncem jej přišel upozornit vrátný Josef, že dole na nádvoří čeká Lucemburský princ. Kardinál vzkázal, že mu bude za dvacet minut k dispozici, ale filmařům věnoval další tři čtvrtě hodinu.¹⁷⁸ Dopita vzpomíná na kardinála, jako na velice příjemného, přátelského člověka, který podobné aktivity podporoval. Choval se bezprostředně, vypravoval i naslouchal, setkání bylo příjemné a velice povzbudivé. Později se s ním Dopita setkal ještě jednou, právě se skupinou olomouckých katolíků kolem Kovalové.¹⁷⁹

Po natáčení u kardinála bylo o konečné podobě filmu téměř rozhodnuto. Ambicí tvůrců bylo vytvořit dokument zaznamenávající rozhovor s Tomáškem s prostřihy na mši a dav skandující kardinálovi podporu. Při postprodukcí se dramaturgická koncepce filmu změnila. Tvůrci se rozhodli reagovat na dění ve společnosti a film co nevíce aktualizovat. Dopitovi se podařil obstarat nahrávky z rádia Svobodná Evropa, jedna z nich obsahovala telefonický rozhovor redaktorky Svobodné Evropy Lídy Rakušanové s kardinálem Tomáškem. Rakušanová se kardinála ptala na problémy současnosti. Druhý záznam obsahoval radiovou komunikaci Veřejné bezpečnosti při zásahu proti pokojné tzv. Svíčkové demonstraci v Bratislavě. Zvukový záznam nahrál náhodně radioamatér a odeslal ho do Svobodné Evropy.¹⁸⁰

Ohlášená, i když úřady nepovolená demonstrace, na Hviezdoslavově náměstí v Bratislavě, se uskutečnila 25. března 1988. Zorganizovali ji představitelé Slovenské podzemní církve. Účastníci demonstrace prosili modlitbou a hořícími svíčkami za obsazení prázdných biskupských stolic a náboženské a občanské svobody. Demonstrovat přišlo tři až čtyři tisíce lidí. Spolu s přihlížejícími byl jejich počet odhadován na osm až deset tisíc. Státní moc rozehnala pokojnou demonstraci za pomoci vodních děl, slzného plynu¹⁸¹ a psů. Zatčeno bylo na sto čtyřicet jedna demonstrantů

¹⁷⁶ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

¹⁷⁷ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

¹⁷⁸ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

¹⁷⁹ Rozhovor s Jaroslavem Dopitou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci 26.3. 2010.

¹⁸⁰ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

¹⁸¹ KONÍČEK, Jiří. *Modus vivendi v historii vztahů Svatého stolce a Československa*. 2. Vyd. Olomouc: Společnost pro dialog církve a státu, o. s., s. 253. ISBN 80-239-6073-3

včetně hlavních organizátorů Jána Čarnogurského a Františka Mikloška. Uhašené svíce dali demonstraci její symbolický přídomek.¹⁸²

Získané zvukové materiály byly následně včleněny do filmu. Telefonický rozhovor ze Svobodné Evropy se objevil jako voice over při záběrech na kardinála. Pro zvukový záznam ze Svíčkové demonstrace byly vytvořeny nové záběry, pro které byla zvolena symbolika svíček zalitých vodou, což znázorňovalo konec očekávané naděje.¹⁸³ Tyto dotáčky se realizovaly na významném mariánském poutním místě Svatý Hostýn. Produkčně je zajišťoval J. Suchánek. Na základě svých osobních kontaktů vyjednal možnost příjezdu nahoru k bazilice Nanebevzetí Panny Marie, zajistil dopravu automobilem a obstaral několik rekvizit: svíčky a kanystry s vodou. Kamera i režie byly opět dílem V. Suchánka, který před bazilikou natočil záběry svíček zalitých vodou a několik v parku stojících soch. Natáčení trvalo zhruba dvě hodiny.¹⁸⁴

V této době přišel do Studia Velehrad nový člen Pavel Langer. J. Suchánek ho oslovil, jako fotografa s nabídkou, jestli by chtěl v budoucnu pro studio pracovat jako kameraman, Langer návrh s nadšením přijal. Langer se už účastnil dotáček na Svatém Hostýně, kde vypomáhal s přenášením techniky, rekvizit a učil se pracovat s video technikou.¹⁸⁵

Postprodukce probíhala obdobně, jako v případě Dne pro Agapé. Stříhové práce byly realizovány stejným systémem pomocí dvou rekordérů. Opět se pracovalo v bytě některého ze členů Studia Velehrad. Po čase byla dostupná dvě místa, filmaři se scházeli buďto u V. Suchánka¹⁸⁶, nebo Dopity¹⁸⁷. Práci se zvukem zajišťoval Dopita, od V. Suchánka vždy dostal pokyny, jakou hudbu, zvuky, či ruchy si má připravit, případně měl pro dané téma vymyslet něco sám.¹⁸⁸ Stříhu se kromě V. a J. Suchánka a Dopity účastnil také P. Langer.¹⁸⁹ Na premiéru, uskutečnila se v druhé polovině roku 1988, byl pozván nejbližší okruh známých. Uskutečnila se na Dómské¹⁹⁰ faře v

¹⁸² Balík, Stanislav, Hanš, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945 – 1989*. 1.vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007 s. 106. ISBN 978-80-7325-130-7

¹⁸³ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

¹⁸⁴ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

¹⁸⁵ Rozhovor s Pavlem Langerem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

¹⁸⁶ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

¹⁸⁷ Rozhovor s Pavlem Langerem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2010.

¹⁸⁸ Rozhovor s Jaroslavem Dopitou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci 26.3. 2010.

¹⁸⁹ Rozhovor s Pavlem Langerem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2010.

¹⁹⁰ Rozhovor s Petrem Vrbkou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

Olomouci.¹⁹¹ Po dokončení filmu dostali několik VHS kazet kardinál Tomášek, Zvěřina i Mádr. V Olomouci pak distribuce pokračovala obvyklým způsobem. Film se rozmnožoval na dvou rekordérech a zájemci jej mohli získat po dodání VHS kazety.¹⁹²

Kardinál Tomášek byl s výslednou podobou filmu spokojený. Přes Zvěřinu do Studia Velehrad vzkázal, aby mu poslali seznam techniky, kterou potřebují. Zvěřina pak nákup a předání pomohl vyjednat. Nová technika přišla přes Rakouské velvyslanectví na arcibiskupský palác do Prahy, tam ji osobně vyzvednul J. Suchánek. Jednalo se o kameru Panasonic s desetinásobným transfokátorem a profesionálním záznamovým videorekordérem Panasonic, který se ke kameře při záznamu připojoval, dále klasický VHS rekordér Panasonic¹⁹³, stativ a světla. Rekordér měl výborné stříhové zařízení, které se dalo naprogramovat na dvě, až tři okna, stříh byl bezproblémový. S touto technikou byly do roku 1990 natáčeny všechny filmy. Jediným problémem té doby bylo obstarávání VHS kazet, ty z Tuzexu byly na dobré úrovni, ale jejich cena byla vysoká.¹⁹⁴ Na volném trhu se prodávaly nekvalitní kazety značky Viara dovážené z Indie.¹⁹⁵ Tvůrci byli s některými záběry ve filmu nespokojení. V roce 1991, byly úvodní záběry¹⁹⁶ přetočeny, v novém studiu byl pak film přestříhán.¹⁹⁷

V roce 1988 se pro plánované natáčení hraného filmu Zimní krajina s pastí na ptáky, podařilo získat VHS kazety ze zahraničí. Známý bratři Suchánkům, Martin Večeřa¹⁹⁸, vycestoval na zájezd do Švédska. Při této příležitosti ho požádali o dovoz šesti profesionálních VHS kazet. Západoněmecké Marky se jim podařilo obstarat z církevních kruhů. Večeřa jel do Švédska s autobusovým zájezdem, přičemž počet na hlavu dovážených kazet byl maximálně dvě, musel tedy požádat další dva cestující, zdali by mu kazety přes hranice přepravili. S tímto mu vyhověli a žádné problémy u celní prohlídky nenastaly.¹⁹⁹

V druhé polovině roku 1988 přišel do Studia Velehrad pátý člen, Petr Vrbka. Vrbkova manželka byla písarka, která množila samizdatové texty pro J. Suchánka

¹⁹¹ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

¹⁹² Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

¹⁹³ Rozhovor s Petrem Vrbkou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

¹⁹⁴ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

¹⁹⁵ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 12.1.2010.

¹⁹⁶ Rozhovor s Petrem Vrbkou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

¹⁹⁷ Rozhovor s Pavlem Langerem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

¹⁹⁸ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

¹⁹⁹ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 12.1.2010.

na psacím stroji, např. časopis Informace o církvi. J. Suchánek vybídl Vrbku ke spolupráci, potřeboval někoho, kdo by pokračoval v množení filmů Studia Velehrad na VHS kazety. Vrbka nabídku přijal, přičemž od J. Suchánka převzal dva videorekordéry, pomocí kterých VHS kazety kopíroval. Děti tehdy neměl, se svojí manželkou žil v soukromém bytě, proto nemusel tuto činnost složitě utajovat. Kromě lidí ze Studia Velehrad a jeho ženy, o tom nikdo jiný nevěděl. Informovaná nebyla ani nejbližší rodina. Proto se někdy stalo, že návštěva byla zaskočena, když se v bytě ozvalo dvojí cvaknutí doprovázející zastavení kopírujících videorekordérů. Rekordéry byly kvůli příchodu vzduchu ve skříní, takže při eventuální prohlídce bytu StB by byly snadno nalezeny. S možností prohlídky bylo nutné neustále počítat. Kopírování prakticky probíhalo tak, že po dokončení výroby filmu vznikla originální VHS kazeta a byla uložena u jednoho z bratrů Suchánků. Z této kazety vznikl tzv. master, který dostal do úschovy Vrbka. Z masteru pak vytvářel distribuční kazety, které byly druhou kopií z originálu. Důsledkem opakovaného kopírování se kvalita obrazu rychle snižovala. Dle poptávky Vrbka kazety kopíroval i každý den v týdnu. Kopírování bylo zdlouhavé, probíhalo v reálném čase, takže například kopie Dne pro Agapé vznikala 150 minut. Aby tuto práci urychlil, pomáhala mu jeho žena. Přesto i tak bylo kopírování pomalé, za týden byli schopni takto vyrobit 20 až 50 kusů kazet. Za krátký čas mohl kopírovat z jednoho zdrojového videa na dvě další. To umožňovala podomácky vyrobená rozdvojka s jedním scard vstupem a dvěma výstupy. Objednávky probíhaly tak, že mu bratři. Suchánkovi zadali počet požadovaných kopií určitého filmu a prázdné VHS kazety. Vrbka VHS kazety také nakupoval, zpočátku v Tuzexu a později i na volném trhu, převážně se jednalo o značky MAXELL nebo AGFA. Peníze na kazety mu dodávali bratři Suchánkovi, kteří je získávali od věřících, Zvěřiny a dalších ²⁰⁰ kněží. Zvěřina propagoval Studio Velehrad v zahraničí, zvenčí, např. z Rakouska, pak přicházely finance, kterými mohl filmaře podporovat. Ve studiu se ale nikdo na konkrétní původ peněz neptal. Platila zásada, čím méně ²⁰¹ toho člověk ví, tím lépe. Takové chování bylo prevencí proti případnému vyslýchání ze strany StB. Vrbka se později věnoval i produkci. Než s ní začal, o ostatních ²⁰² členech studia, kromě V. a J. Suchánkových, nevěděl. V době, kdy Vrbka s kopírováním začal, byl stále zájem

²⁰⁰ Rozhovor s Petrem Vrbkou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

²⁰¹ Rozhovor s Petrem Vrbkou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

²⁰² Rozhovor s Petrem Vrbkou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

o první film studia, Velehrad 85. Poptávka ale nebyla dostatečně velká. Nejvíce se kopíroval Den pro Agapé, zájem o něj byl trvalý a velký, počty takto vzniklých kazet šly do stovek až tisíce kusů. Dále se rozmnožoval film Setkání s kardinálem Tomáškem, kopií vzniklo několik stovek. Probíhalo-li natáčení, poskytl Vrbka rekordéry štábu a poté mu byly opět předány. Další Vrbkovou činností bylo kopírování VHS kazet do soukromého video archivu V. Suchánka. Pro archiv kopíroval filmy a další vhodné filmy nahrával z televize. Archiv pro V. Suchánka zpravovali manželé Jiříčkovi z Olomouce, byl umístěn v jejich domě na dnešní Dómské ulici. Obsahoval zahraniční filmy s náboženskou tematikou, záznamy papežských cest i například kopii českého trezorového filmu Skřivanci na niti a několik dílů pražského video zpravodajství Originální videožurnál. Celkem několik stovek filmů. Kazety si mohli půjčovat lidé z Olomoucka, kteří patřili k okruhu známých bratří Suchánků.²⁰³

S tím, jak se členská základna Studia Velehrad v roce 1988 rozrostla na pět členů, vzrostla i potřeba setkávání a plánování další činnosti. Studio nadále vedli bratři Suchánkovi, V. Suchánek byl jeho uměleckým vedoucím. Postupem času se i z J. Suchánka stal tvůrce s ambicí natáčet vlastní filmy. Na tuto situaci bylo třeba reagovat intenzivnější přípravou. Alespoň jednou měsíčně se v bytě některého ze členů konaly tzv. produkční schůzky, na kterých se jednalo, jaké projekty budou v nastávajícím čase vznikat. Frekvence schůzek se odvíjela od aktuálnosti situace konkrétního projektu.²⁰⁴ V době natáčení se setkání konala častěji, dokonce několikrát do týdne. Plánoval se další postup, realizovány byly dotáčky, nahrávání zvuků, ruchů, hudby a další organizační záležitosti. V rodinách členů Studia Velehrad se natáčení podřizovalo vše, i dovolená. Nejintenzivněji se pracovalo ve fázi střihu. Po skončení pracovní doby, ve svých civilních zaměstnáních, se členové studia scházeli v bytě jednoho z nich, kde do pozdních nočních hodin stříhali videozáběry. Ráno šli do své práce a celý proces se tak nepřetržitě opakoval, např. po dobu dvou týdnů. Střih byl kvůli používání neprofesionální techniky velice zdlouhavý, někdy se během jednoho odpoledne zdařil sestříhat jen jediný záběr.²⁰⁵

²⁰³ Rozhovor s Petrem Vrbkou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

²⁰⁴ Rozhovor s Petrem Vrbkou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

²⁰⁵ Rozhovor s Pavlem Langerem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

5.6. Biskupské svěcení v olomoucké katedrále

Anotace: „*Dokumentární film o biskupském svěcení Františka Vaňáka. Film zachycuje radost moravských věřících z nového pastýře po dlouhé době. Současně snímek ukazuje jak byl prolamován jinak všemocný strach, který s sebou nesla socialistická totalita.*“²⁰⁶

V srpnu 1989 se v Olomouci připravovalo svěcení nového arcibiskupa Františka Vaňáka. Ve studiu Velehrad se rozhodli tuto pro olomouckou arcidiecézi významnou událost natočit. Příchod nového biskupa byl tamními křesťany toužebně očekáván.²⁰⁷ Vaňákovým příchodem tak skončila téměř dvacetiletá éra, kdy stál v čele olomoucké arcidiecéze kontroverzní biskup Josef Vrana. Neobvyklá situace trvala na olomouckém arcibiskupství 29 let a to od smrti arcibiskupa Josefa Matochy (r 1961), který byl posledním olomouckým arcibiskupem. Mnoho let strávil v nedobrovolné domácí internaci, kde nemohl vykonávat svůj úřad. Po jeho smrti spravoval, do roku 1969, olomouckou arcidiecézi, jako kapitulní vikář, Josef Glogar.²⁰⁸ Jeho nástupce byl zvolen Josef Vrana. Českoslovenští vládní vyjednaváci několikrát tlačili²⁰⁹ na Vatikán, aby Vranu jmenoval olomouckým arcibiskupem.²¹⁰ Vrana byl předsedou a později jen členem SKD PIT. Z tohoto důvodu bylo jeho jmenování do funkce olomouckého arcibiskupa pro Vatikán nepřijatelné.²¹¹ Přesto byl v roce 1973 jmenován biskupem olomoucké arcidiecéze.²¹² Vatikán, čeští protirežimně smýšlející církevní hodnostáři, ale i laici vytýkali Vranovi především jeho členství v SDK PIT.²¹³ Vrana se ale pravděpodobně snažil tímto postojem s vládní mocí vycházet, aby tak dosáhl alespoň nějakých kompromisů. Například se mu podařilo vyjednat navýšení kvót, pro uchazeče

²⁰⁶ Studion Velehrad. 2010. *Biskupské svěcení v olomoucké katedrále*. [online]. [cit. 20. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.studiovelehrad.cz/filmografie.htm#>

²⁰⁷ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

²⁰⁸ Balík, Stanislav, Hanš, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945 – 1989*. 1.vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007, s. 84. ISBN 978-80-7325-130-7

²⁰⁹ Balík, Stanislav, Hanš, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945 – 1989*. 1.vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007, s. 53. ISBN 978-80-7325-130-7

²¹⁰ Balík, Stanislav, Hanš, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945 – 1989*. 1.vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007, s. 66. ISBN 978-80-7325-130-7

²¹¹ Balík, Stanislav, Hanš, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945 – 1989*. 1.vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007, s. 84. ISBN 978-80-7325-130-7

²¹² Balík, Stanislav, Hanš, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945 – 1989*. 1.vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007, s. 66. ISBN 978-80-7325-130-7

²¹³ Rozhovor s Josefem Šichem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci 23.2..2011.

o studium v Litoměřickém kněžském semináři, z jeho diecéze.²¹⁴ Několikrát se také zaručil o kněze, kterým chtěly úřady odebrat státní souhlas k výkonu kněžské služby. Důsledně také prosazoval liturgickou reformu²¹⁵, která byla přijata na II. Vatikánském koncilu.²¹⁶ V r. 1973 se, i když neúspěšně, snažil o udržení znovuotevřené Cyrilometodějské bohoslovecké teologické fakulty v Olomouci.²¹⁷ Mezi menšími skupinami mladých kněží se nebál diskutovat a mluvit otevřeněji. Na větších shromážděních však působil obezřetně a bojácně. Věděl, že někteří kněží na něj donášeli StB a státním tajemníkům pro věci církevní. Jak se později ukázalo, obával se oprávněně. V roce 1989 bylo v jeho bytě a pracovně nalezeno 7 odposlouchávacích zařízení.²¹⁸ Jeho obavy a strach se projevovaly i ve vztahu k opozičním aktivitám v Olomouci, s kterými nechtěl mít nic společného. Jestliže kardinál Tomášek v pozdější době aktivity Studia Velehrad podporoval, Vrana nikoli. Když za ním J. Suchánek přišel, Vrana se jeho činnosti děsil a prosil ho o její ukončení.²¹⁹ Po Vranově smrti v listopadu 1987 byl na jeho místo zvolen kapitulní vikář, prorežimní děkan Metropolitní kapituly u sv. Václava v Olomouci František Vymětal. Vatikán jeho zvolení neuznal²²⁰, čímž se Vymětal dostal pod velký tlak a za 20 měsíců na svoji funkci rezignoval.²²¹ V červenci 1989 jmenoval papež Jan Pavel II. biskupem olomoucké arcidiecéze Vrantiška Vaňáka. Ten byl poté, v srpnu téhož roku vysvěcen. V prosinci 1989 byl papežem jmenován olomouckým arcibiskupem.^{222 223}

²¹⁴ GRAUBNE, Jan. *Kněžské osobnosti*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2010, s. 141. ISBN 978-80-7266-335-4

²¹⁵ GRAUBNE, Jan. *Kněžské osobnosti*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2010, s. 142. ISBN 978-80-7266-335-4

²¹⁶ Příloha č. 1, záznamy rozhovorů: Rozhovor s Josefem Šichem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci 23.2. 2011.

²¹⁷ POJS, Miroslav. *Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci v letech 1990 – 2010*. 1. vyd. Velehrad: Historická společnost starý Velehrad se sídlem na Velehradě, 2010, s. 47. ISBN 978-80- 86157-30-6

²¹⁸ GRAUBNE, Jan. *Kněžské osobnosti*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2010, s. 142. ISBN 978-80-7266-335-4

²¹⁹ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2011.

²²⁰ Balík, Stanislav, Hanš, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945 – 1989*. 1.vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007 s. 84. ISBN 978-80-7325-130-7

²²¹ PALA, Josef. *Kronika olomoucké arcidiecéze (1989 - 2005)*. 1. Vyd. Olomouc: nakladatelství Matice cyrilometodějské s.r.o., 2006, s. 8. ISBN 80-7266-231-7

²²² Balík, Stanislav, Hanš, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945 – 1989*. 1.vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007 s. 84. ISBN 978-80-7325-130-7

²²³ PALA, Josef. *Kronika olomoucké arcidiecéze (1989 - 2005)*. 1. Vyd. Olomouc: nakladatelství Matice cyrilometodějské s.r.o., 2006, s. 9 - 10. ISBN 80-7266-231-7

Natáčení Vaňákova svčení předcházely ve Studiu Velehrad zdlouhavé ²²⁴ diskuze. V. Suchánek, který ve studiu prosazoval především umělecky a výtvarně hodnotnou tvorbu, vytvoření záznamu zprvu odmítal. Ostatní členové vznik dokumentu podporovali. Nakonec se však J. Suchánkovi podařilo bratra pro natáčení získat ²²⁵

Z dramaturgického hlediska byl film koncipován jako záznam důležité církevní události. Scénář v písemné formě opět neexistoval. J. a V. Suchánkovi se předem dohodli, jak bude natáčení probíhat. Režie se ujal J. Suchánek, V. Suchánek dělal u filmu umělecký dohled. ²²⁶ Produkčně film zajišťovali J. Suchánek a Vrbka. Produkce spočívala v zajištění techniky a lidí, žádné zvláštní produkční požadavky nebylo nutné zajišťovat. ²²⁷ Kromě J. Suchánka a Vrbky měl každý ze členů studia přidělen nějaký dílčí úkol. Vrbka zajišťoval transport, rozmístění a posléze i hlídání techniky, s Šichem vyjednal natáčení v katedrále ²²⁸ Hlavní natáčení probíhalo během obřadu. Pro záznam slavnosti byly použity dvě kamery, na první kameru, zn. Panasonic ²²⁹, natáčel V. Suchánek v kostelní lodi a kněžišti. ²³⁰ V okamžiku kdy před oltářem natáčel ležícího Vaňáka, chtěl obdobný záběr pořídit jiný štáb, jednalo se o Československou televizi, Krátký film Praha nebo o jiné dokumentární studio. Když toto viděli přítomní bohoslovci a kněží, chtěli štábu zamezit v natáčení a vznikla tak malá strkanice. Arcibiskupství povolilo natáčení jen Studiu Velehrad. Přítomní duchovní měli pravděpodobně obavy z možného zkreslení události v podání oficiálních médií. ²³¹ S druhou kamerou, pracoval ve Studiu Velehrad Langer. Natáčel z nadhledu kamerou umístěnou na balkóně kostelní lodi. ²³² Zvuk kontroloval ²³³ a přes mixážní pult zaznamenával Dopita, za tímto účelem bylo v katedrále rozmístěno několik mikrofonů. ²³⁴ Po hlavním natáčení byli realizovány dotáčky, například záběry na zvony a některé ruchy. ²³⁵

²²⁴ Rozhovor s Petrem Vrbkou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

²²⁵ Rozhovor s Pavlem Langerem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

²²⁶ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

²²⁷ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

²²⁸ Rozhovor s Petrem Vrbkou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

²²⁹ Rozhovor s Petrem Vrbkou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

²³⁰ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2011.

²³¹ Rozhovor s Pavlem Langerem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

²³² Rozhovor s Pavlem Langerem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

²³³ Rozhovor s Jaroslavem Dopitou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci 26.3.2010.

²³⁴ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

²³⁵ Rozhovor s Pavlem Langerem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

Postprodukční fáze byla velice rychlá. Probíhala u J. Suchánka doma. Střih byl realizován na nové technice, hotový byl za zhruba čtrnáct dní, technicky ho zajišťoval V. Suchánek ²³⁶, přičemž vhodnost zvolených záběrů konzultoval s J. Suchánkem. Dopita při střihu zpracovával ²³⁷ zvuk, který se stal v této fázi zpracování komplikací. Kamery nebyly během natáčení nijak synchronizovány. Zhruba po dvaceti minutách záznamu se začal obraz a zvuk rozcházet v intervalu tří až čtyř vteřin. Tento nedostatek se vždy po určitém časové úseku řešil nesynchronním střihem. ²³⁸

Premiéra se uskutečnila v září 1989 přímo v budově arcibiskupského paláce. Přítomni byli: biskup Vaňák, řádové sestry, kněží a další věřící. ²³⁹ Biskup byl s výsledkem spokojený. ²⁴⁰ Kopírování kazet zajišťoval opět Vrbka. VHS kazety se do listopadu 89 distribuovaly za stejných podmínek, jako předtím. Do běžné distribuce se film dostal v roce 1990 na komerčních VHS kazetách, bylo to již pod oficiální hlavičkou Studia Velehrad. ²⁴¹ Tento dokument se stal posledním dokončeným filmem Studia Velehrad před pádem komunistického režimu.

5.7. Česká mše z Andělské Hory

Anotace: „*Celovečerní dokumentární film o Josefu Olejníkově, magistru gregoriánského chorálu, ve kterém vypráví o svých zajímavých osudech. Na příběhu statečného kněze a hudebníka lze hledat i obecnější postřehy o posledních politických režimech v naší zemi*“. ²⁴²

Scénář k filmu napsal J. Suchánek a na dramaturgické koncepci s ním spolupracoval bratr V. Suchánek. Záměrem J. Suchánka bylo natočit intimní film o Josefu Olejníkově, člověku oddanému víře v Boha a své práci. ²⁴³ Před druhou světovou válkou vystudoval Olejník v Římě Gregoriánský chorál. Po návratu do vlasti působil v různých farnostech na Moravě, nejdéle v Andělské Hoře, kde napsal své

²³⁶ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

²³⁷ Rozhovor s Petrem Vrbkou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

²³⁸ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

²³⁹ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010,

²⁴⁰ Rozhovor s Pavlem Langerem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

²⁴¹ Rozhovor s Petrem Vrbkou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

²⁴² Studion Velehrad. 2010. *Česká mše z Andělské hory* [online]. [cit. 20. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.studiovelehrad.cz/filmografie.htm#>

²⁴³ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

známé Mešní ordinárium z Andělské Hory. Na přelomu 60. a 70. let působil jako pedagog na teologické fakultě v Olomouci a Litoměřicích. Kromě této činnosti se věnoval výuce sborového zpěvu, především mládeže, a pořádal kurzy pro varhaníky. V polovině 70. let mu byl odňat státní souhlas k výkonu kněžské služby. Kromě své významné pedagogické činnosti byl Olejník velice plodným skladatelem. Je autorem téměř veškeré novodobé české liturgické hudby.²⁴⁴

J. Suchánek si jako hlavní motiv filmu zvolil Kristovu poslední večeři. Tedy odevzdání se Bohu, jako odraz nelehkého života pátera Olejníka. Spolu s V. Suchánkem tuto myšlenku poté technicky a dramaturgicky zakomponoval do výsledného scénáře. Jádrem filmu je rozhovor průvodce Františka Kunetky s Olejníkem. Při rozhovoru sedí oba muži v slabě osvětlené místnosti. V pravé části obrazu, zády k divákům, sedí moderátor, naproti němu uprostřed, je situován Olejník, za nímž visí na zdi zrcadlo. Když Olejník končí, v určité části rozhovoru, do zrcadla za ním se prolne záběr na plastiky soch z poslední Kristovy večeře, jako například Kristus, Jidáš, Jan a podobně. Plastika se začne přibližovat a je poté v obrazu dominantní. V tom okamžiku, zazní části z Olejníkovy ordinárie Česká mše z Andělské Hory, jsou to: Gloria, Sanktus a Credo.²⁴⁵

Natáčení probíhalo v průběhu roku 1989. Celý projekt vedl a režíroval J. Suchánek, kameramanem byl Langer. Natáčení rozhovoru u Olejníka v jeho bytě zabralo jeden večer. Trvalo téměř dvě a půl hodiny. Jednu noc zabralo natáčení barokních plastik, v životní velikosti, v kostele svatého Jana Nepomuckého v Prostějově. Noční natáčení bylo zvoleno z důvodu omezení přístupu světla okny do kostela. Dále se jeden den natáčela pouť v Andělské hoře. Další natáčení probíhalo v kostele ve Velké Bystřici. Jednalo se o ukázkou Olejníkovy práce s tamní scholou. V Olomouci bylo pořízeno několik záběrů na město²⁴⁶ a Sloup Nejsvětější Trojice při svítání. Zvuk opět zaznamenával²⁴⁷ Dopita. S příchodem Sametové revoluce se práce na filmu zastavily. J. Suchánek se tři čtvrtě roku aktivně účastnil politického života

²⁴⁴ GRAUBNE, Jan. *Kněžské osobnosti*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2010, s. 87 - 88. ISBN 978-80-7266-335-4

²⁴⁵ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

²⁴⁶ Rozhovor s Pavlem Langerem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

²⁴⁷ Rozhovor s Jaroslavem Dopitou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci 26.3. 2010.

v Olomouci. Po tuto dobu byl angažován v Občanském fóru.²⁴⁸ Několik posledních dotáček bylo realizováno na podzim 1990.²⁴⁹ Této fáze výroby se účastnil i Vrbka, který se podílel na produkci.²⁵⁰ Postprodukční část výroby filmu se odehrávala na podzim 1990. Film byl již stříhán v nově zřízeném legálním studiu²⁵¹ ve Wurmově ulici. Stříhu se účastnilo všech pět členů studia. Premiéra se, v nových svobodných podmínkách, uskutečnila v olomouckém Divadle hudby v Denisově ulici roku 1991. Byla to první veřejná premiéra²⁵² filmu Studia Velehrad.²⁵³

Film byl distribuován na komerčně²⁵⁴ vytvořených VHS kazetách. Autorem grafické podoby obalu byla olomoucká fotografa Jana Smahelová. Ta pak v následujících letech vytvářela grafickou podobu všech kazet. Kvalitní VHS kazety se, pro účely Studia Velehrad, začaly od počátku roku 1990 nakupovat ve Zlíně, kam pro ně pravidelně jezdil Vrbka.²⁵⁵

5.8. Obrazy na téma vyznání

Anotace: „*Poetický dokument o světě těžce postiženého Julia Vargi ze Šumperka. Film vydává význačná svědectví o hloubce a síle víry a zároveň o bolesti její pravé cesty*“.²⁵⁶

Scénář k filmu napsal J. Suchánek, na dramaturgické koncepci s ním spolupracoval V. Suchánek. Film je portrétem těžce tělesně postiženého Juliuse Vargi. Ten skrze svoji nemoc se dostal k víře v Boha. Film nepopisuje přímo konverzi, ale spíše její důsledky. To, jak Varga prožíval svůj nelehký úděl a jak působil na druhé. Byl zamýšlen, jako svědectví živé víry v Boha²⁵⁷

Varga byl kvůli své imobilitě odkázala na neustálou pomoc druhých. V Šumperku žil se svými rodiči, kteří se o něj starali. Trpěl vzácnou nemocí, úbytkem

²⁴⁸ Rozhovor s Pavlem Langerem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

²⁴⁹ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

²⁵⁰ Rozhovor s Petrem Vrbkou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

²⁵¹ Rozhovor s Petrem Vrbkou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

²⁵² Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 5.3.2010.

²⁵³ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

²⁵⁴ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2011.

²⁵⁵ Rozhovor s Petrem Vrbkou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

²⁵⁶ Studion Velehrad. 2010. *Obrazy na téma vyznání* [online]. [cit. 20. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.studiovelehrad.cz/filmografie.htm#>

²⁵⁷ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

svalové hmoty. Tato nemoc nebyla v tehdejší Československu léčitelná. Proto se snažil o zajištění léčby v zahraničí, což mu nebylo umožněno. Později se mu podařilo získat z darů a sbírek finanční prostředky na léčbu ve Švýcarsku. Varga vyrůstal jako silný ateista. Postupem času přestával mít kvůli své nemoci kontakt s fyzickým světem a zabýval se duchovními věcmi. Jako dospívající konvertoval, stal se křesťanem a tajným Dominikánem. Lidé za ním domů přicházeli svěřovat se a diskutovat o nejrůznějších aspektech života a víry. Přestože věděl o blížícím se konci svého života, nabízel se všem k dispozici. Říkal, že má dost času a jeho poslání je být zde pro každého.^{258 259}

Produkčně film zajišťovali J. Suchánek a Vrbka²⁶⁰. Produkce nebyla složitá, natáčelo se v Šumperku, studio bylo v té době již poměrně dobře vybaveno technikou. Bylo hlavně třeba zajistit lidi a techniku na svých místech v určený čas. Finančními zdroji byly, jako u předchozích filmů, drobné dary od věřících a kněží²⁶¹. Natáčelo se v průběhu roku 1989 v Šumperku²⁶², v bytě Vargi a přilehlém okolí. Film režíroval J. Suchánek, přičemž některé technické aspekty natáčení konzultoval s bratrem V. Suchánkem. Kameramanem filmu byl Langer²⁶³, v některých částech i V. Suchánek. Pozici zvukaře zastával opět Dopita. Několik dotáček bylo realizováno ještě v roce 1990 a 1991.²⁶⁴ Dotáčeny byly letecké záběry z rogala nad Šumperkem a několik záběrů z města.²⁶⁵ Postprodukční fáze výroby se odehrávala až v roce 1992 v novém studiu. Film stříhal J. Suchánek, kdy mu technickou a uměleckou supervizi dělal bratr V. Suchánek.²⁶⁶ Veřejná premiéra se uskutečnila v Divadle hudby v Olomouci v roce 1992. Následující rok vyšel film na VHS kazetách.²⁶⁷ V roce 1993 získal film hlavní cenu na festivalu Academia Film Olomouc v kategorii ekumenizmu.²⁶⁸

²⁵⁸ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 12.1.2010.

²⁵⁹ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

²⁶⁰ Rozhovor s Petrem Vrbkou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

²⁶¹ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

²⁶² Rozhovor s Petrem Vrbkou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

²⁶³ Rozhovor s Pavlem Langerem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

²⁶⁴ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

²⁶⁵ Rozhovor s Petrem Vrbkou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

²⁶⁶ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

²⁶⁷ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

²⁶⁸ Studion Velehrad. 2010. *Obrazy na téma vyznání* [online]. [cit. 20. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.studiovelehrad.cz/filmografie.htm#>

5.9. Píseň o veliké pouti

Anotace: „*Dokumentární film o největší církevní události Československých dějin o svatořečení blahoslavené Anežky České ve Vatikánu. Film sleduje i metaforický vztah s převratnými revolučními událostmi v listopadu 1989*“. ²⁶⁹

V listopadu 1989 bylo ve Vatikánu připravováno svatořečení blahoslavené Anežky České. Státní orgány poutníkům překvapivě nebránily vycestovat. Jednalo se o velkou změnu oproti roku 1977, kdy byl v Římě svatořečen Jan Nepomuk Neumann. Tehdy tuto událost Československá vláda ignorovala. Na svatořečení Anežky se do Říma vydalo 10 – 11 000 ²⁷⁰ občanů Československa, včetně stání delegace. Přesto nebyl všem žadatelům výjezd umožněn, restrikce se týkala především představitelů podzemní církve. Slavnostní mše, která se ve Vatikánu uskutečnila 12. listopadu 1989 byla prvním náboženským obřadem v historii Československé televize, který byl vysílán v přímém přenosu. I to bylo znamením měnících se poměrů v ČSSR. Den po svatořečení Jan Pavel II. prohlásil: „Jásejme a radujme se, protože pro církev, která žije v českých zemích, nadešel kýžený den“. ²⁷¹

V roce 1989 navštívil bratry Suchánkovy jejich společný známý z Prahy, Vojtěch Eliáš. Tehdy seminarista, dnes pedagog na teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Eliáš měl kontakty na rakouskou pobočku Kirche in Not ve Vídni. Pro záležitost Českých věřících byla v těchto kruzích zainteresovaná česká rodačka hraběnka Daisy Waldsteinová. Eliáš se s ní dohodl, že by bylo dobré pro české věřící zaznamenat svatořečení blahoslavené Anežky České, s tímto záměrem oslovil V. a J. Suchánkovy, ti nabídku přijali. ²⁷²

Scénář V. Suchánek částečně připravil předem. Protože netušil, jak bude natáčení na místě probíhat, byla výsledná podoba filmu otázkou postprodukce a střihu. Dramaturgicky rozdělili bratři Suchánkovi natáčení do dvou částí. Do Říma se vydali sami automobilem a svatořečení tak natáčeli až na místě. Cestu poutníků vlakem

²⁶⁹ Studion Velehrad. 2010. *Píseň o veliké pouti* [online]. [cit. 20. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.studiovelehrad.cz/filmografie.htm#>

²⁷⁰ DEML, Zdeněk. *Pod dohledem církevních tajemníků*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (SDK), 2008, s. 143. ISBN 978-80-7325-170-3

²⁷¹ Balík, Stanislav, Hanš, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945 – 1989*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007 s. 61 - 62. ISBN 978-80-7325-130-7

²⁷² Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

z Prahy do Říma natáčel jejich známý Václav Marisko.²⁷³ Produkčně film zajišťoval J. Suchánek. Bylo třeba obstarat dostatečné množství techniky. Aby se zabránilo technickým obtížím, drobnější věci jako stativ, světla a VHS kazety se dublovaly. Do Říma s sebou vezli kameru dodanou od kardinála Tomáška a jako záložní dříve zakoupenou kameru v Tuzexu. Marisko měl ve vlaku vlastní kameru. Finančně natáčení zajišťovala hraběnka Waldsteinová, při své Pražské návštěvě pověřila Eliáše, aby od Studia Velehrad získal předběžný rozpočet. J. Suchánek rozpočet sestavil a ten byl poté odeslán hraběnce do Vídně. Obsahoval výdaje na cestu, ubytování a dokoupení chybějící techniky, hlavně videokazet. Waldsteinová na film přislíbila 3000 USD. Předání peněz na produkci se mělo uskutečnit v Římě, a proto si museli Suchánkovi na cestu půjčit od známých.²⁷⁴ Po finančním zajištění bylo největším problémem získání víz a pasů. Suchánkovi se obávali, že je jejich činnost sledována StB a nebude jim tak výjezd do zahraničí povolen, o pasy si ale zažádali. Státní moc již tehdy nedělala v těchto záležitostech problémy a pasy jim vydala. Víza zajišťoval pražský disidentský okruh. Přes Eliáše, Zvěřinu a jeho napojení na kardinála Tomáška získali víza do Rakouska a Itálie bezplatně za několik dní. Pas s vízy ale tehdy ještě automaticky neznamenal možnost cestovat na Západ, bylo třeba požádat o výjezdní doložku. Ta byla dodatkem k pasu a umožňovala výjezd. Dále bylo třeba získat devizový příslib, jako doklad umožňující výměnu Československých korun za západní měnu. Oba tyto doklady získali. Jako důvod cesty uvedli návštěvu Říma.²⁷⁵

Do Itálie cestovali V. a J. Suchánkovi se svými manželkami darovaným automobilem od Zvěřiny. Na cestu se vydali počátkem listopadu 1989. Hraniční přechod ve Znojmě na Československo – Rakouské státní hranici byl přeplněn poutníky cestujícími do Říma, auty i autobusy. Oproti minulosti nebyly kontroly pasažérů důkladné, jako v předešlých letech. Celníci kontrolovali jen doklady, takže auta byla odbavena do 5 minut. Když přišli na řadu Suchánkovi, vyběhla z celnice vedoucí směny, podívala se na nějaký seznam, poté na poznávací značku a rozkázala auto odstavit. Následovala nekompromisní prohlídka. Z auta byla vytažena všechna zavazadla. Byly demontovány sedačky, rozebrány dveře, sundány kola, poté nastala prohlídka osobních zavazadel. Veškerá natáčecí technika byla zaevidována v celním

²⁷³ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

²⁷⁴ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

²⁷⁵ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

prohlášení, jen videokazety byly uvedeny bez počtu kusů. Celníci je ale jen zběžně prohlédli a pokračovali v prohlídce. Manželka V. Suchánka měla v botě schováno nenahlášených 150 západoněmeckých marek, obávala se proto možné osobní prohlídky, která ale pravděpodobně z důvodu přeplněnosti celnice, nenastala. Celá prohlídka trvala přibližně od 18:00 do 00:00.²⁷⁶ Po příjezdu do Říma se ubytovali v hraběnkou objednaném hotelu. Protože byl nocleh byl příliš nákladný, vydali se další den hledat jiné ubytování, to se jim podařilo najít ve středisku sester svaté Uršuly. Celá budova sloužila jako ubytovna pro České poutníky.²⁷⁷ Ve Vatikánu jim poté hraběnka Waldstainová předala italské Liry, jejichž nominální hodnota odpovídala příslibeným 3000 USD.²⁷⁸

Natáčení svatořečení se uskutečnilo ve Vatikánu, v bazilice svatého Petra a Pavla 12. listopadu 1989. Štáb tvořili: kameramani V. Suchánek a Marisko. Produkci na místě zajišťoval J. Suchánek. Nejprve je ostraha nechtěla do chrámu s kamerami vpustit, poté si ale vyzvedli akreditaci, která byla zajištěna přes diplomatické styky kardinála Tomáška, následně byli vpuštěni bočním vchodem a dostali místa vepředu vedle Italské televize.²⁷⁹

Po natáčení svatořečení vytvořili záběry rozhovoru s italským knězem, polskými poutníky a kratší rodinné záběry. Vše, jako pojistku, pro případné zadržení StB při zpáteční cestě.²⁸⁰

Na podzim 1989 připravoval V. Suchánek hraný film právě o svaté Anežce české. Anežka si za svého života dopisovala se svatou Klárou, která žila v klášteře u svatého Damiána v Asissi. Kvůli tomu se štáb po cestě domů na tomto místě zastavil a natočil tam záběry schodiště a křížové chodby.²⁸¹

Po několika dnech strávených v Itálii se Suchánkovi vydali do Vídně navštívit hraběnku Waldsteinovou. Přijeli k ní v noci z 17. na 18. listopadu. Ráno je hraběnka informovala o zásahu proti studentům v Praze. Ve Vídni natočili několik záběrů ze mše na oslavu svatořečení Anežky a rozhovor s biskupem Škarvadou. Záběry se ale poté

²⁷⁶ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

²⁷⁷ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

²⁷⁸ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

²⁷⁹ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

²⁸⁰ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

²⁸¹ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

ztratily neznámo kam.²⁸² Hraběnka vzala odpoledne bratry Suchánky, do několika obchodů s elektronikou a za zhruba 3000 šilinků jim koupila další techniku, (barevný hledáček, kabely, mikrofony a podobně).²⁸³ Záznam ze svatořečení uschovali u hraběnky, z obav že by mohl být zabaven StB, při přechodu hranic. VHS kazety byly v únoru 1990 dodány diplomatickou cestou ke kardinálovi Tomáškovi, kde si je bratři Suchánkovi vyzvedli.²⁸⁴

Střih filmu realizoval V. Suchánek za asistence bratra J. Suchánka na podzim 1990 v novém studiu. Premiéra byla téhož roku v Divadle hudby v Olomouci, poté byl film distribuován na VHS kazetách.²⁸⁵

5.10. Hrozba ze strany StB

Po celou dobu předlistopadové činnosti Studia Velehrad museli jeho členové počítat s možným zásahem StB. V. Suchánek si dnes myslí, že o nich StB věděla. Jistý si tím není²⁸⁶, ale usuzuje tak i z faktu, že při nákupu kamery a videorekordéru v Tuzexu, museli prodejci zanechat svoje jméno a adresu. StB si tak snadno mohla utvořit spojnicí mezi, z jejího pohledu, problémovým režisérem a jeho zájmem tajně točit. Zásah však nebyl pro StB tak jednoduchý, musela by tvůrce chytit přímo při činu, výrobě filmu, či jeho rozmnožování. To nebylo snadné, i proto, že techniku, kterou měli doma, často přemísťovali.²⁸⁷ Přesto ale s možným zatčením členové Studia Velehrad eventuálně počítali.²⁸⁸ J. Suchánek, měl pocit, že je sledován. Mohlo to být i jeho intenzivnějšími aktivitami v samizdatu a v církvi.²⁸⁹ Bydlel v ulici, která byla jím a jeho známými nazývána Bermudský trojúhelník. To proto, že kromě něj a jeho rodiny zde žili jeho známí Pelikánovi a Kvapilovi. Tyto dvě rodiny byly protirežimně smýšlející a angažující se v církevním dění, mohla být tedy sledována kterákoliv z těchto rodin.²⁹⁰ Neustálé obavy ze sledování zažívali i Vrbka a Langer, nikdy je však StB nepředvolala

²⁸² Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

²⁸³ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

²⁸⁴ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

²⁸⁵ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

²⁸⁶ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 12.1.2010.

²⁸⁷ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

²⁸⁸ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 12.1.2010.

²⁸⁹ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

²⁹⁰ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 5.3.2010.

k žádnému výsledku.^{291 292} Na podzim roku 1989 dala Suchánkovým varování známa, jejíž otec pracoval na StB, řekla jim, že už týden se o nich na olomouckém oddělení StB mluví.²⁹³ Proč StB nezasáhla, zůstává otázkou. Na podzim 1989 StB plánovala celou řadu kroků k boji s vnitřním nepřítelem. Měl vzniknout celostátní projekt na likvidaci samizdatových rozmnožovacích tiskáren. Opozici měl být znemožněn kontakt se zahraničím. V rámci akce Norbert mohlo být zatčeno a internováno až devět tisíc režimu nepohodlných lidí. Do seznamu dodalo tři tisíce osob StB a šest tisíc SNB.²⁹⁴

5.11. Nové studio

V průběhu roku 1990, krátce před svojí smrtí, zařídil Zvěřina pro Studio Velehrad novou techniku. Biskupství z německého Linburgu přislíbilo darovat novou střižnu a TV studio JVC Super VHS. Za Studio Velehrad se zaručil arcibiskup Vaňák, díky čemuž se tento dar podařilo vyjednat. Darovaná technika měla hodnotu 300 000 marek, lidem ze studia se v porevoluční době podařilo tento dar proclít bez jakéhokoli zdanění. Techniku vybral V. Suchánek²⁹⁵. Jednalo se o dvě televizní kamery, externí obrazové záznamové zařízení SVHS, externí zvukové záznamové zařízení, stříhový a mixážní trikový pult, video rekordéry, monitory, reproduktory, mikrofony, stativy, kolejnice.²⁹⁶ Bratři Suchánkovi a Langer následně vycestovali na týdenní stáž do Limburgu, kde podstoupili školení v TV studiu. Na podzim byla střižna a TV studio přepraveno do Olomouce. Vše bylo instalováno do bytu poskytnutého Olomouckým arcibiskupstvím ve Wurmově²⁹⁷ ulici. Zde byly v následujících měsících všechny filmy, vyrobené před tímto datem, znovu přestříhány.^{298 299 300}

²⁹¹ Rozhovor s Pavlem Langerem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

²⁹² Rozhovor s Petrem Vrbkou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

²⁹³ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 5.3.2010.

²⁹⁴ PACNER, Karel. *Osudové okamžiky Československa*. 2. Vyd. Praha: Albatros nakladatelství, a. s., 2001, s. 423. ISBN 80-00-00987-0

²⁹⁵ Rozhovor s Petrem Vrbkou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

²⁹⁶ Rozhovor s Pavlem Langerem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

²⁹⁷ Rozhovor s Petrem Vrbkou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011.

²⁹⁸ Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010.

²⁹⁹ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010.

³⁰⁰ Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 12.1.2010.

6. Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo chronologicky zmapovat historii vzniku a působení Studia Velehrad v Olomouci. První kapitola se věnuje vymezení tématu a stanovení metodologie k vytvoření práce. Druhá kapitola, která se zaměřuje na situaci katolické církve v normalizovaném Československu, vznikla interpretací dostupné literatury.

Další kapitoly jsou již výsledkem badatelské činnosti, která vychází převážně z metody orální historie. Věnují se olomouckému samizdatu, tajnému studiu teologie a nejobsáhlejší z nich Studiu Velehrad. Kapitoly o olomouckém samizdatu a podzemním studiu teologie v této práci zmiňuji, protože lidé ze studia se v těchto záležitostech angažovali. Tyto činnosti je pak nepřímo přivedly k filmování.

K tvorbě historických pramenů byla využita kvantitativní metoda historického výzkumu orální historie. Zaznamenáním rozhovorů, které proběhly s pamětníky – narátory, tak vznikly primární historické prameny. Z nich bylo vytvořeno jádro práce. Sekundárními prameny byly filmy Studia Velehrad a dostupná kontextová literatura. Prostřednictvím těchto pramenů byla zmapována kontinuální historie Studia Velehrad od roku 1985 do roku 1989.

Před zahájením výzkumu bylo hlavní otázkou, dle jakého klíče vybrat narátory, aby byly zkoumané historické skutečnosti zjištěny co nejobjektivněji. Postupně jsem oslovil všech pět bývalých členů studia, ti s rozhovorem souhlasili. Byli to: Vladimír Suchánek, Jindřich Suchánek, Jaroslav Dopita, Pavel Langer a Petr Vrbka. Dále pak Josef Šich a Marián Jahoda, kteří se s výše zmíněnými znali a více, či méně s nimi spolupracovali. Všechna narátora jsem se ptal na totožné skutečnosti, tak aby bylo možné jejich výpovědi porovnat. Ne všichni se ale účastnili stejných událostí, Langer a Vrbka přišli do studia později, přesto mi poskytli cenné informace o jeho fungování.

Narátory tak mohu rozdělit do dvou skupin: hlavní aktéry a spolupracovníky. Neformální vedení studia zastával V. Suchánek ve spolupráci se svým bratrem J. Suchánkem. Ti byli hlavními tvůrci a organizátory filmové činnosti Studia Velehrad. Oba byli součástí téměř každého projektu, pokud ne, tak svoji práci s tím druhým konzultovali. Jejich stálými spolupracovníky se stali Dopita, Vrbka a Langer. Šich jim

byl duchovním rádce a Jahoda s nimi před rokem 1989 spolupracoval jen na jednom projektu. Jediný člověk, který se odmítl rozhovoru zúčastnit, byl katolický kněz Stanislav Čevela. Ten v roce 1985 na dómské faře v Olomouci zastával funkci kaplana. Pravděpodobně měl určitou spojitost s prvním filmem studia. Rozhovor však odmítl s tvrzením, že: „*Byl tehdy malý pán a na nic si nepamatuje.*“. Nezbylo mi, než jeho postoj respektovat.

Během rozhovoru jsem sledoval převážně tyto okruhy otázek: Počátky činnosti studia, motivace k práci, organizaci a produkci, ekonomické pozadí výroby, technické podmínky práce v ilegalitě, dramaturgii a konspiraci. Poté, co jsem zjistil, že lidé ze studia se rovněž věnovali samizdatu a podzemnímu studiu teologie, směřoval jsem své otázky i tímto směrem. Narátoři během rozhovorů někdy odbočovali od kladených otázek, to částečně stěžovalo výzkum, na druhou stranu mi některé jejich informace rozšířily poznání o propojenosti tématu s dalšími tehdejšími opozičními aktivitami.

Po analýze, interpretaci a komparaci rozhovorů s ostatními prameny jsem se pokusil nalézt odpověď na hlavní otázku práce. Za jakých podmínek vznikala v Olomouci filmová tvorba Studia Velehrad? Nejvíce mi k ní řekli bratři Suchánkovi. Tvorba vznikala v ilegalitě, kdy vše fungovalo na bázi důvěry a dobrých osobních vztahů, které byly pro úspěch všech projektů důležité. Spojovacím prvkem pro všechny členy studia byla práce pro církev. Vznik studia popisují narativně, čímž zachovávám časovou souslednost a srozumitelnost jeho postupného vývoje. Doplnující otázky pak již konkretizují problematiku vzniku studia. S jakými jinými aktivitami byla činnost studia propojena? Jak byla tvorba financována? Jak fungovala dramaturgie studia? Jaké motivy pro práci měli členové studia? Zda byla uplatňována nějaká forma konspirace? Jak byly filmy distribuovány?

Jak jsem již zmínil, podařilo se mi zmapovat napojení členů Studia Velehrad na olomoucký samizdat a podzemní studium teologie. Tyto dva okruhy nebyly hlavním tématem práce, proto je považuji spíše za doplnění a rozšíření poznatků o Studiu Velehrad. Do budoucna se tak pro historiky nabízí velice zajímavá možnost detailního zpracování těchto témat. Finanční zajištění Studia Velehrad jsem odhalil do takové míry, jak jen to bylo možné. Zjistil jsem spíše dílčí informace, protože při práci

v ilegalitě platila zásada o původ peněz se příliš nezajímat. Obdobná pravidla platila při práci v ilegalitě o všech informacích. Motivace k práci ve studiu byla pro zúčastněné obdobná. Chuť pracovat na něčem nevšedním, angažovat se ve prospěch církve a také pomoci známým. V otázce formy konspirace mi narátoři většinou sdělili, že nebyla velká a promyšlená. Určité zásady práce v utajení dodržovali, ale byli si dobře vědomi, že mohou být kdykoli odhaleni StB. Distribuci filmů se mi podařilo zmapovat jen částečně. Zjistil jsem, jak fungovala v první linii, kdy filmy rozmnožovali lidé ze studia a dávali je převážně kněžím. Jak se VHS kazety šířily mezi občany se mi zjistit nepodařilo, přisuzuji to ovšem obavám z možného prozrazení, kdy se raději nikdo na konkrétní jména neptal.

Obsáhlejší studie týkající se Studia Velehrad nebyla dosud napsána, proto věřím, že můj výzkum poskytne nové a zajímavé informace potřebné k pochopení opozičních struktur v socialistickém Československu. Záznamy, které vznikly z rozhovorů s narátory, mohou pro další badatele sloužit jako zdroj potřebných informací. Na všechny otázky se mi sice nepodařilo najít úplné odpovědi, přesto svůj výzkum považuji za úspěšný a jsem rád, že mohu osvětlit část historie regionu, ze kterého pocházím.

Jméno a příjmení autora: Tomáš Jurníček

Název bakalářské práce: Studio Velehrad 1985 - 1989

Pracoviště: Katedra divadelních, filmových a mediálních studií

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Luboš Ptáček, Ph.D.

Počet znaků: 97933

Počet příloh: 1

Počet titulů použité literatury: 19

Rok obhajoby bakalářské práce: 2011

Abstrakt:

Historie Studia Velehrad, ilegálního videostudia, které v Olomouci vytvářelo v 80. letech filmy s náboženskou tematikou. Bakalářská diplomová práce sleduje vznik a vývoj Studia Velehrad, jeho dramaturgii, technické vybavení, kopírování filmů, jejich distribuci a také práci v ilegalitě. Práce rovněž sleduje napojení členů Studia Velehrad na olomoucký samizdat a tajné studium teologie.

Klíčová slova:

Studio Velehrad, Vladimír Suchánek, Jindřich Suchánek, Josef Zvěřina, samizdat, film, video kamera, videorekorder, VHS kazeta, ilegální, produkce

Abstract:

The history of Studio Velehrad, an illegal video studio which produced films with religious themes in Olomouc in the 80s. This bachelor thesis is focused to the formation and development of Studio Velehrad, its dramaturgy, technical equipment, making films copies, their distribution and work in illegality. The thesis is also focused to the connection of the members of Studio Velehrad with Olomouc's samizdat and secret study of theology.

Keywords:

Studio Velehrad, Vladimír Suchánek, Jindřich Suchánek, Josef Zvěřina, samizdat, film, video camera, video recorder, VHS cassette, illegal, production

7. Prameny a literatura

7.1.Prameny

Video a audio nahrávky:

(Záznamy jsou uloženy v archivu autora)

Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 12.1.2010

Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 5.3.2010

Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 16.3.2010

Rozhovor s Jaroslavem Dopitou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci 26.3. 2010

Rozhovor s Jindřichem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 29.3.2010

Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 9.3.2010

Rozhovor s Vladimírem Suchánkem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 9.3.2010

Rozhovor s Josefem Šichem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci 23.2..2011

Rozhovor s Pavlem Langerem vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011

Rozhovor s Petrem Vrbkou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 31.3.2011

Rozhovor s Marianem Jahodou vedený Tomášem Jurníčkem v Olomouci dne 8.4.2011

Filmy:

Velehrad 85

Den pro Agapé

Setkání s kardinálem Tomáškem

Biskupské svěcení v olomoucké katedrále

Česká mše z andělské hory

Obrazy na téma vyznání

Píseň o veliké pouti

Internetové zdroje:

Tiskové středisko České biskupské konference. 2011. *Česká katolická charita má nového generálního sekretáře* [online]. [cit. 17. 03. 2011]. Dostupné z WWW:

<http://tisk.cirkev.cz/z-domova/ceska-katolicka-charita-ma-noveho-generalniho-sekretare/>

Filmová databáze. 2011. *Vladimír Suchánek*. [online]. [cit. 17. 03. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.fdb.cz/lidi-zivotopis-biografie/66781-vladimir-suchanek.html?PHPSESSID=8a750f0de61927f327d211b5f8852319>

Masarykova univerzita. 2011. *Josef Zvěřina*. . [online]. [cit. 17. 03. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/zverin.htm>

Teologické texty. 2011. *Josef Zvěřina a pražská teologická fakulta*. [online]. [cit. 17. 03. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.teologicketexty.cz/casopis/2003-2/Josef-Zverina-a-prazska-teologicka-fakulta.html>

Tiskové středisko České biskupské konference. 2011. *Zemřel Oto Mádr*. [online]. [cit. 17. 03. 2011]. Dostupné z WWW: <http://tisk.cirkev.cz/lide-a-udalosti/zemrel-mons-oto-madr/>

Totalita.cz. 2011. *Oto MÁDR*. [online]. [cit. 17. 03. 2011]. Dostupné z WWW: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_madro.php

Český statistický úřad. 2011. *Průměrná hrubá měsíční mzda* [online]. [cit. 22. 04. 2011]. Dostupné z WWW: http://www.czso.cz/csu/dyngrafy.nsf/graf/mzdy_1985

Studion Velehrad. 2010. *Velehrad 85* [online]. [cit. 20. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.studiovelehrad.cz/filmografie.htm#>

Studion Velehrad. 2010. *Den pro Agapé* [online]. [cit. 20. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.studiovelehrad.cz/filmografie.htm#>

Studion Velehrad. 2010. *Setkání s kardinálem Tomáškem* [online]. [cit. 20. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.studiovelehrad.cz/filmografie.htm#>

Studion Velehrad. 2010. *Biskupské svěcení v olomoucké katedrále*. [online]. [cit. 20. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.studiovelehrad.cz/filmografie.htm#>

Studion Velehrad. 2010. *Česká mše z Andělské hory* [online]. [cit. 20. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.studiovelehrad.cz/filmografie.htm#>

Studion Velehrad. 2010. *Obrazy na téma vyznání* [online]. [cit. 20. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.studiovelehrad.cz/filmografie.htm#>

Studion Velehrad. 2010. *Píseň o veliké pouti* [online]. [cit. 20. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.studiovelehrad.cz/filmografie.htm#>

7.2.Literatura

PTÁČEK, Luboš. *Nacionlismus a film, Morava ve filmu*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002, 182 s. ISBN 80-244-0552-0

HOLEČKOVÁ, Maria, Edith. *Cesty českého katolického samizdatu 80. let*. 1.vyd. Praha: nakladatelství Vyšehrad, 2009, 217 s. ISBN 978-80-7021-938-6

VANĚK, Miroslav, MUCKE, Pavel, PELIKÁNOVÁ, Hana. *Naslouchat hlasům paměti*. 2. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007, 223 s. ISBN 978-80-7285-089-1

VANĚK, Miroslav. *Orální historie – Metodické a „technické“ postupy*. 1. Vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, 78 s. ISBN 80-244-0718-3

Balík, Stanislav, Hanš, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945 – 1989*. 1.vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007, 387 s. ISBN 978-80-7325-130-7

KONÍČEK, Jiří. *Modus vivendi v historii vztahů Svatého stolce a Československa*. 2. Vyd. Olomouc: Společnost pro dialog církve a státu, o. s., 308 s. ISBN 80-239-6073-3

CUHRA, Jaroslav: *Československo-vatikánská jednání 1968-1989*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2001, 270 s. ISBN 80-7285-008-3

PACNER, Karel. *Osudové okamžiky Československa*. 2. vyd. Praha: Albatros nakladatelství, a. s., 2001, 603 s. ISBN 80-00-00987-0

PALA, Josef. *Kronika olomoucké arcidiecéze (1989 - 2005)*. 1. Vyd. Olomouc: nakladatelství Matice cyrilometodějské s.r.o., 2006, 151 s. ISBN 80-7266-231-7

GRAUBNE, Jan. *Kněžské osobnosti*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2010, 219 s. ISBN 978-80-7266-335-4

POJS, Miroslav. *Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci v letech 1990 – 2010*. 1. vyd. Velehrad: Historická společnost starý Velehrad se sídlem na Velehradě, 2010, 286 s. ISBN 978-80- 86157-30-6

ALAN, Josef, BRICH, Tomáš. *Alternativní kultura: příběh české společnosti*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, 610 s. ISBN 80-7106-449-1

CEZARY, Miza, Andrzej. *Význam Agapé pro pronásledovanou církev podle Josefa Zvěřiny*. 1. vyd. Opava: Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, 2007, 191 s. ISBN 978-80-7248-414-0

DEML, Zdeněk. *Pod dohledem církevních tajemníků*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (SDK), 2008, 323 s. ISBN 978-80-7325-170-3

MÁDR, Oto. *V zápas za Boží věc*. 1.vyd. Praha: Vyšehrad , 2007, 263 s. ISBN 978-80-7021-876-1

ZVĚŘINA, Josef. *Vzdor ducha*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2002, 65 s. ISBN 80-7021-524-0

ZVĚŘINA, Josef. *Pět cest k radosti*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2003, 261 s. ISBN 80-7021-590-9

VANĚK, Miroslav. *Ostrůvky svobody – kulturní a občanské aktivity mladé generace v 80. letech v Československu*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny ČR, 2002, 350 s. ISBN 80-7285-016-4

HERBST, Karel. *77 dopisů poslaných Jeho Milosti: korespondence dvou kněží v době normalizace*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, 102 s. ISBN 978-80-7195-240-4

8. Obrazová příloha

Velehrad 85

Velehrad 85

Den pro Agapé

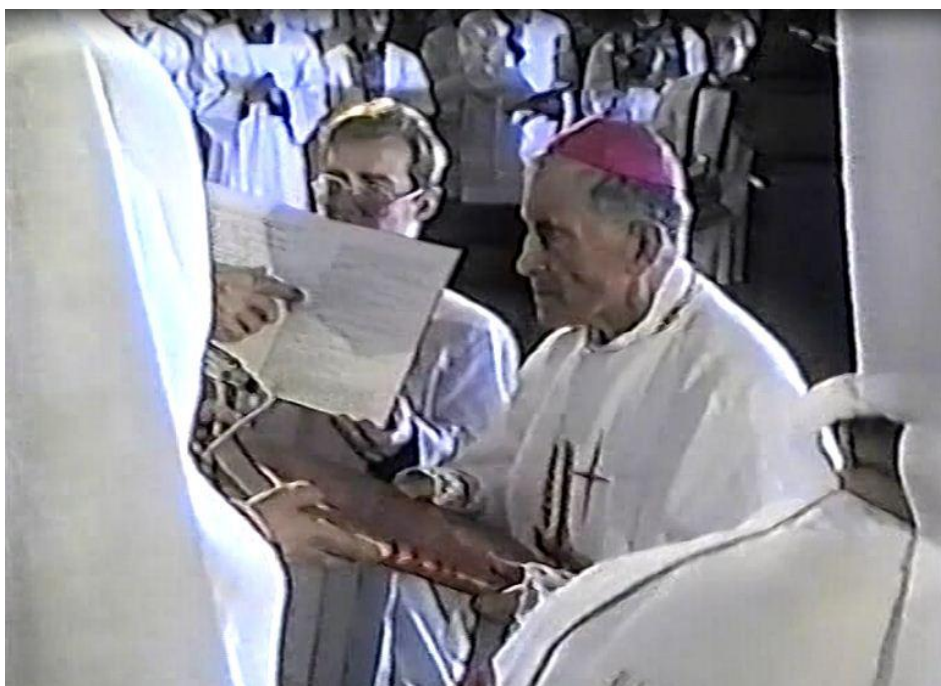
Den pro Agapé

Setkání s kardinálem Tomáškem

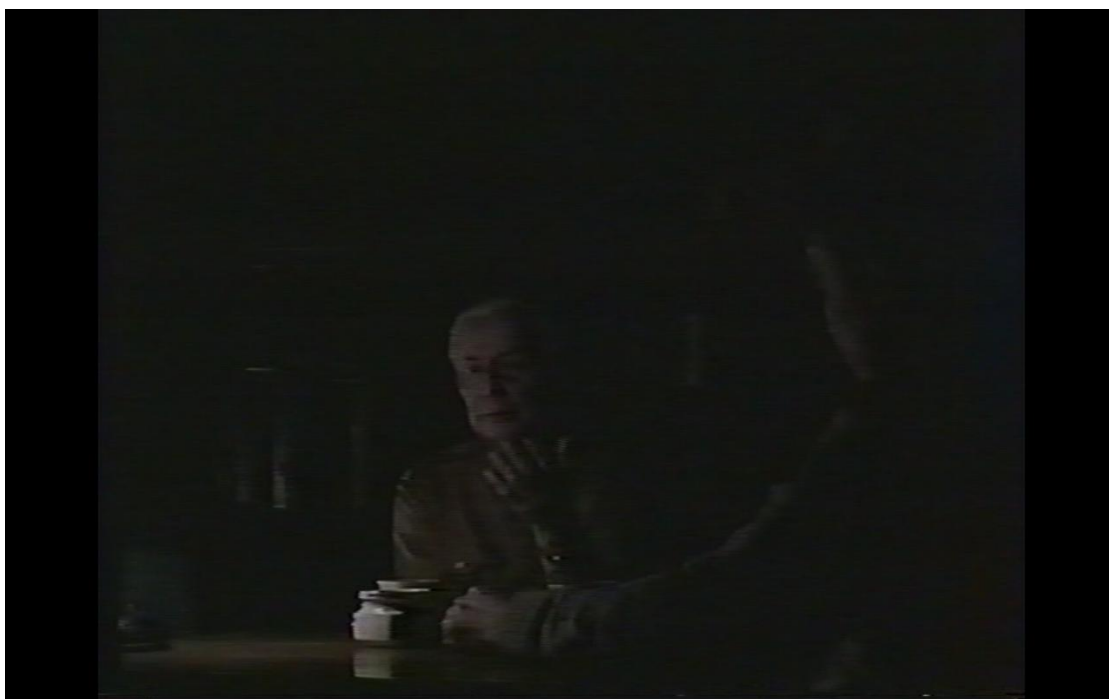
Setkání s kardinálem Tomáškem

Biskupské svěcení v olomoucké katedrále

Biskupské svěcení v olomoucké katedrále

Česká mše z Andělské Hory

Česká mše z Andělské Hory

Obrazy na téma vyznání

Obrazy na téma vyznání

Píseň o veliké pouti

Píseň o veliké pouti